

Crnogorski glasnik

GODINA XIV. _ BROJ 83. _ RUJAN-LISTOPAD / SEPTEMBAR-OKTOBAR _ 2013.

LUČINDANSKI SUSRETI 2013.	4
SJEĆANJE NA 200 GODINA NJEGOŠA Njegoševe večeri u Rijeci	16
TRIBINA U CRNOGORSKOM DOMU U ZAGREBU „Hrvatska u EU i nacionalne manjine“	20
DANI CRNOGORSKE KULTURE 2013. „Osvajanje svjetlosti“ Abaza Dizdarevića u Zagrebu Izložba slika Ivane Stanić u Rijeci	24 28
POETSKO VEČE MAJE PERFILJEVE „Samo jedan život imam“	29
MANJINSKE MANIFESTACIJE Održana 17. etno smotra u Rijeci Zboru „Montenegro“ zahvalnica udruge invalida	30 31
DJELOVANJE NZCH I VIJEĆA CRNOGORACA Sjednica trećeg saziva Vijeća u Zagrebu Sjednice Predsjedništva Društva „Montenegro“	32 34
IZ CRNE GORE I SVIJETA Preminuo akademik Radoslav Rotković Omaž Valtazaru Bogišiću Nepoznata dokumenta o CPC predstavljena u Podgorici Dragani Tripković nagrada „A Sea of Words 2013“ O knjizi „Njegoš i Hrvati“ u Kotoru Online kurs crnogorskog jezika	35 36 37 38 38 39
RODU O JEZIKU Tribina „Jezik u jeziku“ Naučni skup posvećen Njegošu u Zagrebu	40 41
FELJTON Dr. Sekula Drljević – Prilozi za biografiju (10)	42
U ULOZI PUTOPISCA Biserka Goleš Glasnović: „U zemlji čupavog pelikana“	46
DOKUMENTARNI FILM U CRNOGORSKOM DOMU Bajkoviti pripovjedač – Čamil Sijarić	48
GALERIJA „MONTENEGRINA“ Izložba slika Vladimira Provčija u Rijeci Izložba slika Ljiljane Koci u Zagrebu	49 50
AMARCORD Mirjana Savičić: Stanica milicije	52
AFORIZMI Veljko Rajković: Kultura, umjetnost i šljivovica!	54
ANEGDOTE Na probi	55
CRNOGORSKI MOZAIK Povijest crnogorske narodne nošnje	56
GALERIJA „MONTENEGRINA“	59
NOVI NASLOVI	59
LUČINDANSKI SUSRETI 2013.	60

Čestitamo 8. listopada Dan neovisnosti Republike Hrvatske

PREDSJEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE U ZVANIČNOJ POSJETI CRNOJ GORI

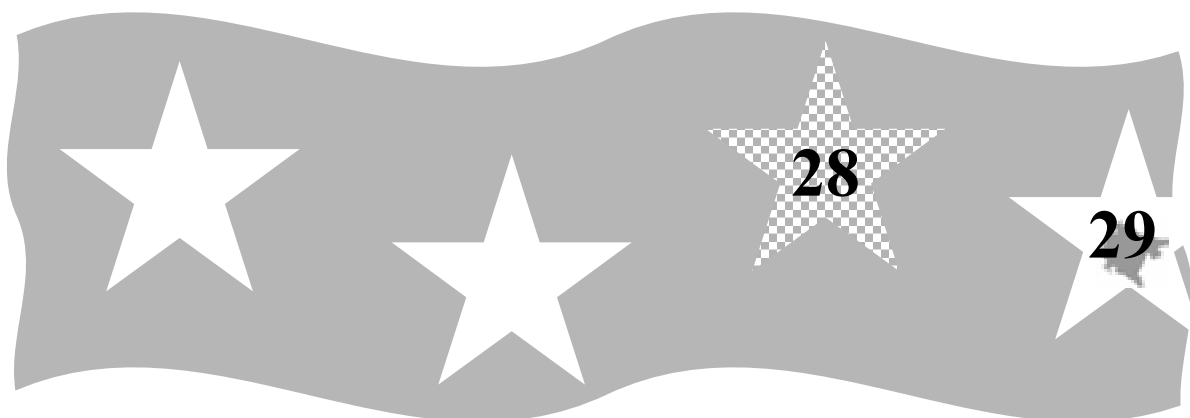
Razgovor tête-à-tête na Cetinju

Predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović i Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović sastali su se 3.9.2013.g. na Cetinju. Bila je to prilika da se afirmiše saradnja u svim društvenim oblastima, koja je u nauci, u zdravstvu, u oblasti socijalne politike, na visokom nivou i dobar primjer regiona. Afirmisana je i pozicija manjina i potreba da se ona i nadalje ima kao pažnja dvije države, a manjine da se tretiraju kao most saradnje. Nesumljivo je da će se takve politike Hrvatske i Crne Gore nastaviti.

(Izvor: www.predsjednik.me)

Izdavači:
NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE
I VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE
GRADA ZAGREBA
Zagreb, Trnjanska c. 35, Tel./Fax: 01/6197 078, 01/6314 264
E-mail: nzch@net.amis.hr, vijececrn@net.amis.hr,
montenegro@net.amis.hr
Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr
Za izdavače: dr. sc. Radomir Pavićević
i prof. emer. dr. sc. Veselin Simović
Glavni i odgovorni urednik: dr. sc. Zoran Drašković
Redakcija: Milanka Bulatović, Nataša Gerželj, Danilo
Ivezić, Dragutin Lakić, Nataša Rašović, Dušan Roganović
Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o.
Rukopisi se ne vraćaju. Naklada/Tiraža 1000

Glasilo je, putem Savjeta za nacionalne manjine, financirano iz državnog proračuna Republike Hrvatske

ZNAMO DOBRO OKLEN SE KRENULO, ZNAMO I KUDA SMO SE SVI UPUTILI ...

POSLANICA NJEGUŠIMA

Domaća rat i velika carstva razura i u nesreću obrača, kamo li neće jedno pleme, oli jednu Nahiju u naša uboga i siromašna mjesta razuriti; također sloga i poslušanije čine, da jedan veliki narod postane velikim i silnim narodom. Spomenite se dakle svojega dobra i svoje slave i poštenja, da se vaši zlotvori ne vesele.

Ja vas svijeh molim i silnijem Bogom Vsedržiteljem u tri puta i u trista putah zaklinjam, da učinite sami sebe način, kako ćete živjeti, to jest da zbor i dogovor na jedno sastavite, da slogu i jedinstvo među sobom nepokolebimo utvrdite, da zlomu čojku ruku ne držite, nego da globite i pokorite kako bude zaslužio i da svoje glavare i starješine ljubite, počitujete i slušate. Također i glavare na isti način molim i svom silom nebesnom zaklinjam, da ostave inad i nenavist, da čistosrdačno u ljubavi žive i da se mirno i lijepo dogovaraju, kako će pleme u mir i slogu držati i svakomu jednako bez hajtera i bez mita sud i pravdu činiti, kao što su i vaši roditelji i praroditelji činili. No, ako jednoga bez kastiga puštite, koji prvi započne smutnju i zlo činiti, vi ćete sve dobro i poštenje vaše puštiti i svi u zlo i nesreću ostati, od česa Bog da vas sahrani.

**Cetinje
Fervara 23. - 1827.**

VLADIKA PETAR

IZ EVROPSKE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA

Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom.

Niko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju.

Niko se ne smije držati u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu.

Svako ima pravo na slobodu i na ličnu sigurnost.

Nema kazne bez zakona.

Svako ima pravo na poštovanje svoga privatnog i porodičnog života, doma i dopisivanja.

Svako ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti.

Svako ima pravo na slobodu izražavanja.

Svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja.

U Rimu, 4. novembra 1950.g.

Pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba održani

LUČINDANSKI SUSRETI 2013.

*Sveti Petar Čudotvorac
Cetinjski (rad Dimitrija
Popovića, 2000.g.)*

Više od osam stotina Crnogorki, Crnogoraca i prijatelja Crne Gore iz svih krajeva Hrvatske, iz Crne Gore i ostalih susjednih država okupilo se 27. oktobra u Kino dvorani Studentskog centra u Zagrebu da svojim Lučindanskim susretima obilježe sjećanje na Petra I Petrovića Njegoša, gospodara Crne Gore i vladiku crnogorskog.

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb još jednom su se pokazali izuzetno uspješnim organizatorima i ovogodišnjeg, petnaestog po redu, tradicionalnog Lučindanskog druženja – manifestacije čiji je pokrovitelj već sedmi put gradonačelnik Grada Zagreba gospodin Milan Bandić, a koja je i ove godine potpomognuta od strane Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

Dobrodošlicu svim učesnicima susreta – među njima su bili brojni uzvanici i gosti i poznate ličnosti iz političkog, javnog, kulturnog i naučnog života – u ime organizatora poželjela je Henrika Vilović, učenica gimnazije, koja je znalački vodila i ovogodišnju manifestaciju. Nakon što su intonirane himne Republike Hrvatske i Crne Gore, ona je kazala:

«Petnaesti put za redom organiziramo Lučindanske susrete, u povodu značajnog blagdana crnogorskog naroda Lučindana. Obilježavamo ga u spomen i slavu na Svetog Petra Cetinjskog, crnogorskog vladike, pisca poslanica jevanđeoske snage i svetog ratnika za slobodu i dostojanstvo čovjeka, vladara koji je govorio da nema druge sile u upravljanju narodom i državom *osim moći pera i jezika*.

„*Vi ste voljni i slobodni narod!*“ – govorio je Petar I. Petrović Njegoš Crnogorcima, kao takvim im se obraćao i kad su grješni i kad su bezgrješni. Slijedeći duh razumijevanja i otvorenosti, suradnje i suživota cetinjski svetac je izrekao neprevaziđenu maksimu: „*Naša vrata slobode neka su svakom slobodu ištućem otvorena!*“

Izabran odlukom Opštecnogorskog zbora iz 1784., Sveti Petar je bio čovjek najviše plemenitosti, ali je u imperativu slobode postajao odlučan vojskovođa na Martinićima, Krusima, Ljubotinju, Debelom brijegu.

Na tragu postavljanja temelja moderne crnogorske države su: Zakonik opšti crnogorski i brdski (1798) od 16 članaka koji je na Zboru na Cetinju (1803) dopunjen sa još 17 članaka, formiranje Praviteljskog suda crnogorskog i brdskog (Kuluk) koji je imao i upravnu i sudsku vlast, pri Praviteljstvu formiranje Narodne kancelarije sa sjedištem na Cetinju – čime su udareni temelji upravne i sudske vlasti. Prije točno 200 godina (29.10.1813.) nakon rata s Francuskom potpisao je sporazum o ujedinjenju Crne Gore i Boke – Lučindanski susreti 2013. posvećeni su obilježavanju ove značajne godišnjice.

Petar I. Petrović Njegoš je umro na Lučindan 1830. godine, četiri godine kasnije, na Lučindan 1834., Petar II. Petrović Njegoš ga je proglasio svecem – za sve Crnogorce je to bio još za života. Njegova ličnost i djelo, vrijednostima najvećeg stupnja, zrače i danas, zračiće i sutra.

Sedmu godinu za redom na Lučindanskim susretima predstavljamo *grad-gost* iz Crne Gore. Nakon Budve, Bara, Bijelog Polja, Cetinja, Danilovgrada i Tivta, ovogodišnji grad-gost je Kotor čije predstavnike najsrdačnije pozdravljam uz napomenu da središnji dio kulturnog događanja danas pripada njima.»

Potom se sudionicima susreta obratio predsjednik NZCH dr. sc. Radomir Pavićević. On je najprije svima poželio dobrodošlicu, posebno pozdravivši: gradonačelnika Grada Zagreba, pokrovitelja Lučindanskih susreta, gospodina Milana Bandića; savjetnika predsjednika Vlade Crne Gore za vanjske poslove, gospodina Nebojšu Kaluđerovića, izaslanika Predsjednika Vlade Crne Gore Mila Đukanovića; ambasadora Crne Gore u Republici Hrvatskoj Nj.E. Igora Građevića; saborskog zastupnika Republike Hrvatske Peđu Grbina; potpredsjednika Opštine Kotor gospodina Tvrtka Crepulju; predsjednika Matice crnogorske gospodina Dragana Radulovića; pomoćnicu Ravnatelja Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske gospođu Bahriju Sejfić; sekretara Skupštine opštine Kotor gospođu Dušku Banićević; direktora Turističke organizacije Kotor gospodina Mirzu Krcića; direktoricu Pomorskog muzeja Crne Gore gospođu Milevu Pejaković Vujošević; odbornika u Skupštini opštine Kotor gospodina Iliju Mlinarevića; istaknutog znanstvenog djelatnika profesora emeritusa Veselina Agu Simovića; istaknutog kulturnog djelatnika Veljka Bulajića; članove udruženja Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb s predsjednikom Josipom Gjurovićem; članove Crnogorskog KPS društva „Morača“ Kranj s predsjednikom Čedom Đukanovićem; članove Zavičajnog društva Plava i Gusinja „Izvor“ Kranj s predsjednikom Šemsom Đeševićem; predstavnike Hrvatskog građanskog društva Crne Gore iz Kotora; predstavnike Crnogorskih društava „Crna Gora“, „Montenegro“, „Duklja“, „Sandžak“ i Saveza crnogorskih društava Slovenije iz Ljubljane; članove društava članica NZCH iz Umaga, Rovinja, Pule, Peroja, Rijeke, Splita, Karlovca, Osijeka i Zagreba; predstavnike udruženja, vijeća i predstavnike nacionalnih manjina Crada Zagreba, a zatim je nastavio:

Riječ dr. sc. Radomira Pavićevića:

NJEGOVANJEM NAJVEĆIH TRADICIJA SVOG NARODA RADIMO NA OČUVANJU I RAZVIJANJU CRNOGORSKOG IDENTITETA UZ RAZVOJ PLURALNOG IDENTITETA

«Dobro došli na Lučindanske susrete, vjekovno okupljanje crnogorskog naroda. To su datumi uklesani kao međaši nacionalnog samopoštovanja i kao zalog naše budućnosti. Naša zajednica njegujući tradiciju slobodarskog crnogorskog naroda održava po petnaesti put Lučindanske susrete u Lijepoj Našoj. Ovogodišnji Lučindanski susreti odvijaju se u okviru dvije velike obljetnice: 200-te godišnjice potpisivanja sporazuma o ujedinjenju Crne Gore i Boke i 200 godina od rođenja Petra II Petrovića Njegoša.

Crnogorci su jedna od 23 nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. 1991. po popisu ih je bilo preko 9 tisuća, 2001. ih je bilo 4927, a prema posljednjem popisu 4500. NZCH danas ima 10 udruženja i zasad je najbrojnija crnogorska zajednica u Europi a možda i u svijetu, a najveće udruženje je „Montenegro“ Zagreb. Vrata ove zajednice su otvorena za sve porijeklom iz Crne Gore, te svim prijateljima koji cijene multikulturalne vrijednosti Crne Gore. U zajednici su i naši prijatelji iz matičnog naroda te iz dijela drugih manjina koji uvažavaju vrijednosti crnogorske kulture.

Uz Dan državnosti i Dan nezavisnosti njegujemo i Lučindanske susrete i Petrovdanski sabor (dva najvažnija okupljanja Crnogoraca u našoj povijesti). Oni su za nas moralni podstrek da uz njegovanje najvećih tradicija svog naroda radimo na razvijanju i očuvanju osnovnog identiteta te na istraživanju naših historijskih korijena, čime obogaćujemo poznavanje sudbine crnogorskog bića na ovim prostorima od prvog naseljavanja od početka 15. vijeka (1403.) u zaleđu Šibenika do danas.

Cilj djelovanja naše zajednice je bio okupiti sve pripadnike naše manjine u Hrvatskoj. Broj se povećava svake godine; posebno se vodi briga za naše mlade, 2. i 3. generaciju, rođene u Hrvatskoj.

NZCH od 2000.g. je stabilna jer ima izgrađeno jedinstvo motiva, jasnu programsku orijentaciju i duh međusobnog razumjevanja i solidarnosti. Osnova naše zajednice je da djeluje kao demokratski savez svojih udruženja koja su pravni subjekti u svojim sredinama, a Predsjedništvo Zajednice djeluje kao koordinator i idejni usmjerivač njihovih zajedničkih djelovanja (osposobljavanje pri osnivanju udruženja i njihovom kreiranju programa, kadrovskom jačanju udruženja, racionalizaciji koja se očituje u zajedničkim programima, u informiranju u *Crnogorskom glasniku*, izdavaštvu, manifestacijama za sva udruženja). Prepoznatljiva je ova zajednica i po izdavaštvu sa svojim Savjetom za izdavaštvo. Prednjače programi *Dana crnogorske kulture* i prekogranična suradnja sa Crnom Gorom: Maticom crnogorskom, Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore, Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, te Ministarstvom. kulture i medija Crne Gore. *Danima crnogorske kulture* sa više programa godišnje kroz protekle godine smo u svim sredinama u kojima djeluju naša udruženja približili građanima Hrvatske multikulturalne vrijednosti Crne Gore i naših udruženja. Time smo jačali i temelje osnovnog identiteta i dali doprinos izgradnji nezaobilazne poveznice dvaju bliskih naroda, kao pouzdan most njihovih najviših stremljenja i ostvarenja. To je naš doprinos dobrosusjedskim odnosima dvaju država koje su ustanovili predsjednici Stjepan Mesić i Milo Đukanović, a nastavili predsjednici Filip Vujanović i Ivo Josipović. Svojim radom ova zajednica dala je ne mali doprinos na obnovi dobrosusjedskih odnosa.

Za naš rad imali smo tri bazična oslonca. Prvi su uslovi djelovanja u Republici Hrvatskoj koja je osigurala i političke i materijalne predušlove preko ključne institucije – Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske; naša suradnja sa Savjetom i Uredom za ljudska prava manjina može

služiti kao primjer suradnje i razumijevanja te poštivanje zakonitosti; tu želim istaknuti i nemjerljiv doprinos predsjednika Savjeta Aleksandra Tolnauera. Drugi oslonac je naš kadrovski potencijal koji imamo u našem biću, sa kojim smo svoje obaveze realizirali. Treći, najkрупniji, oslonac je naša matična država, koju su obnovili svojom patriotskom zrelošću građani Crne Gore i mudrom politikom crnogorskog rukovodstva uz učešće iseljenika koji su imali zakonsko pravo da glasaju.

Kroz 10 godina udruženja ove zajednice su ostvarila visoki stepen integracije u hrvatsko društvo u svojim sredinama. Zalaganjem ostvaruju iz godine u godinu sve veći nivo svojih programa s ciljem postići razinu programa matičnog naroda u svojoj sredini i istaknuti svoju prepoznatljivost. Osnovni zadatak udruženja je okupljanjem očuvati i razvijati osnovni crnogorski identitet stvarajući svojim radom programe i njihovu realizaciju uz razvoj pluralnog identiteta. Manjine samo svojim svrsishodnim učešćem u programima jačaju svoje biće, a zemlju u kojoj žive i svoju matičnu domovinu jačaju svojim doprinosom bogastvu kulturnih vrijednosti. Za to je trebalo puno truda kojeg su bez plaćenog rada ostvarili najagilniji i najsposobniji naši članovi.

Naša zajednica svoju već dugogodišnju suradnju gradi i na promišljenim i važnim izdavačkim projektima, sami ili zajednički sa institucijama iz Crne Gore ili Hrvatske ili sa drugim manjinama. Navesti ću programe za 2013. godinu. Otvoreno je preko 20 izložbi u okviru kulturnog amaterizma, objavljeno je 6 brojeva *Crnogorskog glasnika* sa novim sadržajima, tiskali smo 4 knjige.

Obilježili smo 200 godina od rođenja Petra II Petrovića Njegoša, s akademskim slikarem Dimitrijem Popovićem, sa dvije knjige: *Njegoš i Hrvati* i *Luča Njegoševe noći* i monografijom *Misterij Luče mikrokozma* i skulpturom *U slavu Njegoša*. Skulptura je poklonjena prestolnici Crne Gore - Cetinju. Taj moralni čin svakog donatora upisan je u Povelju koja je izložena u Biljardi. NZCH je od strane Državnog arhiva Republike Hrvatske svrstana u stvarateljke arhivske građe od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku.

Naše knjige su i o kulturnim i znanstvenim radnicima koji su dali vrhunski doprinos i Hrvatskoj i Crnoj Gori; sve naše knjige su u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, u Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske, u Ministarstvu kulture i medija Crne Gore.

Dani crnogorske kulture obuhvatili su: 3 igrana filma u 10 gradova (u sjedištima naših udruženja); dokumentarne filmove o ljepotama Crne Gore koji su prikazani tokom čitave godine u sjedištu u Zagrebu; tri izložbe akademskih slikara, koje prolaze kroz gradove - sjedišta udruženja; izložbu karikatura Darka Drljevića, tri kazališne predstave u sjedištima naših udruženja.

Za 2014. godinu planiramo: istraživanje o dolasku Crnogoraca u Hrvatsku od 1403.g. do danas, skupljanje materijala o djelima Meštrovića namijenjenim Petru I i Petru II Petroviću, izbor oblika jačanja veza sa matičnom domovinom i njenom ulasku u EU, davanje doprinosa sa matičnim narodom i ojačavanje prepoznatljivost Hrvatske u zajednici Evropskih naroda, razvijanje suradnju sa udruženjima iz Evropskih zemalja radi realizacije zajedničkih projekata (npr. skulpture Petra I Petrovića Njegoša) te nastavljanje zajedničkih projekata sa drugim manjinama.

Na kraju, dragi prijatelji, želim da se ugodno osjećate sa programom koji su pripremili naša udruženja i 7. grad-gost – Kotor iz Crne Gore. Prestavnike svih sedam gradova primilo je rukovodstvo grada Zagreba na čelu sa pokroviteljom Gradonačelnikom sa ciljem mogućeg jačanja privredne i kulturne suradnje.»

Zbog nemogućnosti prisustvovanja Lučindanskim susretima 2013., pisma i telegrami sa čestitkama i pozdravima stigli su od Predsjednik Republike Hrvatske prof. dr. sc. Iva Josipovića, iz ureda Predsjednika Skupštine Crne Gore g. Ranka Krivokapića, iz ureda Predsjednika Vlade Republike Hrvatske g. Zorana Milanovića, od predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske g. Aleksandra Tolnauera, od predsjednik Opštine Kotor gospođe Marije Maje Čatović, od gradonačelnika Grada Samobora g. Kreše Beljaka i od prvog ambasadora Crne Gore u Republici Hrvatskoj g. Branka Lukovca.

... Manifestacija „Lučindanski susreti“ postala je kroz proteklih petnaest godina ne samo svojevrsan znak prisutnosti i dobre organiziranosti crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj i Zagrebu, nego i reprezentant dinamike njezina života, osobito na području kulture. Tomu pridonose i nastupi kulturnih društava iz Crne Gore. Ove godine to su folklorni ansambl i klapa iz Kotora, kojima želim srdačnu dobrodošlicu. Uvjeren sam da će, s popudbinom dosadašnjih uspješno organiziranih „Lučindanskih susreta“, ovogodišnja priredba još jednom biti događaj koji će na zanimljiv način predstaviti dio bogate crnogorske kulturne baštine, pridonijeti afirmaciji crnogorske zajednice u našoj zemlji i glavnome gradu te biti nov doprinos razvoju prijateljstva između Hrvatske i Crne Gore.

**Predsjednik Republike Hrvatske
Ivo Josipović**

... Svim članovima Zajednice i Društva, kao i Crnogorcima u Zagrebu i širom Hrvatske, iskreno i od srca čestitam Lučindan, jedan od najvećih blagdana crnogorskog naroda. Takođe najtoplije zahvaljujem na izboru Opštine Kotor za Grada gosta ovogodišnjih susreta. To me zaista raduje i nadam se da će prisutni uživati u kompletnom programu, kao i dijelu koji pripada Gradu gostu, a u kojem učestvuju Folklorni ansambl „Nikola Đurković“ i klapa „Moderato cantabile“. Sa čestitkama za Lučindan i željom da u prijatnoj atmosferi proteknu Lučindanski susreti 2013., najsrdačnije Vas pozdravljam.

**Predsjednik Opštine Kotor
Marija Maja Čatović**

... Veoma sam počastvovan pozivom i želim od srca da Vam zahvalim na pažnji i prijateljskom odnosu, kojeg sam uživao sve vrijeme mojeg relativno kratkog boravka u Zagrebu i Hrvatskoj na dužnosti Ambasadora Crne Gore. Za mene i moje saradnike Nacionalna zajednica crnogoraca Hrvatske i Društvo crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, kao i njihovi najistaknutiji i najodgovorniji rukovodioci ... bili su najpouzdaniji oslonac u organizovanju i djelovanju Ambasade Crne Gore u Hrvatskoj, kao i u nastojanjima da položimo dobre i čvrste temelje budućih odnosa Crne Gore i Hrvatske, prevazilazeći teško i nepovoljno nasljeđe, okrećući se razvoju, dobrosusjedstvu, ravnopravnoj saradnji i zajedničkim nastojanjima da osvajamo vrijednosti i budemo dio šire evropske zajednice. Vašim izvanrednim radom i djelovanjem kako u Hrvatskoj, tako i u gradnji dobrih, prijateljskih odnosa Hrvatske i Crne Gore, zavrijedili ste i postali nezaobilazan činilac u afirmaciji osobenosti i vrijednosti naših naroda i Crne Gore u Hrvatskoj, kao i u razvoju sve boljih odnosa naše dvije susjedne države, primjer svim drugim zajednicama građana porijeklom iz Crne Gore, širom svijeta.

**Prvi ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj
Branko Lukovac**

Potom je sudionicima ovogodišnjih Lučindanskih susreta dobrodošlicu poželio Zbor „Montenegro“ Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb. Pod vođstvom maestra Ismeta Kurtovića i uz instrumentalnu pratnju Edina Džaferagića i Danijela Domazeta, Zbor je otpjevao pjesme *Spoved*, *Primorkinja* i *Stara varoš*“ i bio toplo pozdravljen od svih prisutnih u Kino dvorani Studentskog centra u Zagrebu.

Nakon izvođenja pjesama dobrodošlice, učesnicima susreta su se najprije prigodnim riječima obratili gosti iz Kotora: direktorica Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor gospođa Mileva Pejaković Vujošević, direktor Turističke organizacije Kotor gospodin Mirza Krcić i potpredsjednik Opštine Kotor gospodin Tvrtko Crepulja, a potom savjetnik Predsjednika Vlade Crne Gore za vanjske poslove gospodin Nebojša Kaluđerović, predsjednik Matice crnogorske gospodin Dragan Radulović i gradonačelnik Grada Zagreba gospodin Milan Bandić.

Mileva Pejaković Vujošević

Mirza Krcić

Tvrtko Crepulja

**Riječ gospodina Nebojše Kaluđerovića, savjetnika
Predsjednika Vlade Crne Gore za vanjske poslove:**

***VI STE DIO I NASTAVAK NAJBOLJE TRADICIJE
JEDNE OD NAJSTARIJIH CRNOGORSKIH
ISELJENIČKIH ZAJEDNICA***

«Dragi prijatelji,

Čini mi osobito zadovoljstvo i čast da vas danas na petnaestu godišnjicu Lučindanskih svečanosti pozdravim u svojstvu specijalnog izaslanika predsjednika Vlade g. Mila Đukanovića.

I moje prisustvo danas je još jedna potvrda značaja koju Crna Gora daje Crnogorskoj nacionalnoj zajednici u prijateljskoj susjednoj Republici Hrvatskoj. Vama koji je na dostojanstven način činite ovdje. Vi ste na najbolji način bili i Crna Gora u Hrvatskoj kao što, bivajući hrvatskim građanima i dijelom hrvatske elite, predstavljate i Hrvatsku u Crnoj Gori i u svijetu. Vi stoga i jeste dijaspora i nijeste. Mi se živo sjećamo dana kada smo svojevremeno zajedno sa vama pisali pisma evopskim zvaničnicima da skrenemo pažnju na Crnu Goru, njenu istoriju i potrebu i obavezu ovih generacija da obnove svoju državu i vrate nepravedno oduzeto. Da nikoga tada nijesmo imali nego, vas bilo bi dosta.

Vi ste dio i nastavak najbolje tradicije jedne od najstarijih crnogorskih iseljeničkih zajednica, koja je i danas važan most između Crne Gore i Hrvatske, i potvrda viševjekovnog prijateljstva naših naroda i zemalja.

Mi u Crnoj Gori želimo da našu zemlju dovedemo onamo gdje ste vi danas. U NATO i Evropsku uniju. I na tom smo putu evo već sedam godina sigurnoga koraka. Jedina smo zemlja Zapadnog Balkana u pregovorima sa Evropskom unijom i zemlja, rekao bih, pred vratima NATO-a. Želim i ovom prilikom da zahvalim Hrvatskoj na prijateljskoj i nesebičnoj podršci koju i na jednom i na drugom planu kontinuirano dobijamo.

U tim smo reformskim procesima posvećeni daljem razvoju našeg društva i države na svim poljima, a posebno učvršćenju multietničkog, multireligijskog i multinacionalnog bića Crne Gore, kao i razvojnim projektima za dobrobit svih naših građana.

Dragi prijatelji! Činjenica da je ovo 15-a godina manifestacije Lučindanski susreti, potvrđuje snagu i vitalnost spona koje crnogorsku nacionalnu zajednicu u Hrvatskoj povezuju sa njihovom matič-nom državom. Njegujući crnogorsku tradiciju, kulturu i duhovnost doprinosite očuvanju suštinskih znamenja vašeg

nacionalnog bića, a time i bogaćenju kulturnog miljea Hrvatske, te boljem razumijevanju naše dvije zemlje i dva naroda.

Posljednjih godina smo uz Lučindanske svečanosti obilježavali i brojne značajne historijske događaje. 180 godina od smrti Sverog Petra Cetinskog, 160 godina dolaska na vlast Knjaza Danila.

Ovo je godina još jednog velikog jubileja, dvjestogodišnjice od rođenja Petra II Petrovića Njegoša. Idući tragom svoga prethodnika, Petra I, kojeg je kanonizovao upravo na Lučindan, Njegoš je svojom vladarskom mudrošću i pjesničkim genijem ostao do danas nenadmašna duhovna vertikalna i svetionik crnogorskog nacionalnog i državnog identiteta, kome je obezbijedio mjesto pod krovom evropskih naroda.

Pred Njegošem je na rijetkim državičkim misijama i češćim privatnim putovanjima, pogotovu pred kraj kratkog života, išla slava i raslo interesovanje za Crnu Goru i istoriju našeg prkosnog slobodarskog krša. Njegoš je, nema nikakve sumnje, iako je vladao tek dvadesetak godina, više od svih drugih doprinio duhovnom i kulturnom povezivanju Crne Gore sa evropskim narodima, naročito sa balkanskim susjedima, među kojima posebno mjesto zauzimaju veze sa Hrvatskom, njenim pjesnicima i reformatorima, i tvorcima duhovnog i kulturnog preporoda toga vremena.

Zahvaljujući Njegošu, Crna Gora i njena burna istorija će inspirisati i stvaraoce sa ovih prostora, među kojima je najsvjetliji primjer hrvatski ban Ivan Mažuranić, koji je velikim epom o smrti Smail-age Čengića spleo vijenac slave hrabrosti i slobodarstvu malene Crne Gore. Jer, kako stihovi uklesani na Mažuranićevoj rodnoj kući u Novom Vinodolskom kažu:

*Nije visok, tko na visu stoji,
Nit' je velik, tko se velik rodi,
Već je visok, tko u nizu stoji*

*I visinom nadmaša visine,
A velik je, tko se malen rodi,
Al' kad pane, golem grob mu treba.*

Onako kako je Gorski vijenac, ne samo u Crnoj Gori, vremenom postao biblija etičnosti i mudrosti, tako je i Mažuranićev spjev tvrda, neporušiva duhovna ćuprija između crnogorskog i hrvatskog naroda.»

**Riječ gospodina Dragana Radulovića,
predsjednika Matice crnogorske:**

***OČEKUJEMO I VAŠU DRAGOCJENU POMOĆ
U NASTAVLJANJUI RADA NA PRODUBLJIVANJU
ODNOSA SA CRNOGORSKIM ISELJENIŠTVOM***

«Nastavljajući rad na produbljivanju odnosa sa crnogorskim iseljeništvom Matica crnogorska je proširila listu svoji povjerenika: od zemalja okruženja, Evrope, do Sjeverne i Južne Amerike. Cijeneći uspješno okončano iskustvo Hrvatske u evro-atlantskim integracijama, a očekujući dragocjenu pomoć u razumijevanju istog procesa koji je pred Crnom Gorom, imenovali smo čovjeka iz vaših redova da bude povjerenik Matice crnogorske za Hrvatsku uvaženog politologa prof. dr. Dragutina Lalovića.

U ovoj godini obilježavamo jubilej dvjesta godina od rođenja Petra II Petrovića Njegoša, crnogorskog pjesnika, vladara i vladike. Čovjeka koji je za svojih tridesetosam godina života uspio da stvori pjesničko djelo upečatljive snage, i njime sebe, i crnogorsku kulturu, postavi na zasluženom mjesto među pjesnicima i kulturama naroda na slovenskom Jugu. Njegoš je bio i državnik, čovjek kojemu je sudbina

pored izazova stvaralaštva i poezije nametnula i užas iskušenja vlasti nad ljudima. Kao da jedna muka nije bila dovoljna!

Obilježavajući ovaj jubilej Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Nacionalna biblioteka „Durđe Crnojević“ sa Cetinja i Matica crnogorska objavili su knjigu „Njegoš i Hrvati“ koja tematizuje razuđene i bogate veze hrvatskih pjesnika, intelektualaca i državnika XIX vijeka sa Njegošem. Veze koje, možda, najbolje definiše Njegoševa misao: „gora s gorom sastat se ne može, ali čovjek može sa čovjekom“. U duhu te misli najtoplije vas pozdravljam.»

Riječ gospodina Milana Bandića,
gradonačelnika Grada Zagreba:

***PRIJATELJSTVO I SURADNJA IZMEĐU REPUBLIKE
HRVATSKE I CRNE GORE I DVA NARODA SADRŽI
JEDNU MJERU ČOJSTVA, ČASTI I DOSTOJANSTVA***

«Dragi prijatelji,

Dobro došli u Zagreb iz Slovenije, Crne Gore, cijele Hrvatske i vi, moji dragi prijatelji i sugrađani – zagrebački Crnogorci!

Na zidinama starog grada Dubrovnika stoji jedna, meni najdraža poruka: „*Sloboda je sjajnija od zlata!*“ Kako je lijepo biti slobodan, a današnje 15. Lučindanske dane slavimo u čast i pomen Svetog Petra Cetinjskog, koji je bio mudri vladika. Ako ništa nije ostavio Crnogorcima osim onog zavjeta „*Vi ste voljni i slobodni narod!*“ zadužio je trajno Crnu Goru i crnogorski rod.

Proljetos smo zajedno proslavili 200 godina rođenja najvećeg pjesnika, vladike Petra II. Petrovića Njegoša, ovdje u Zagrebu i u Crnoj Gori. To svjedoči o našem prijateljstvu i suradnji. To prijateljstvo i suradnja – kako između dva glavna grada Crne Gore i Republike Hrvatske tako i između dva prijateljska naroda – protkano je i sadrži jednu mjeru čojstva, časti i dostojanstva. Neka tako ostane i ubuduće!

Ponosan sam što sam i na ovim, 15. Lučindanskim danima mecena i pokrovitelj. I dok budem na ovoj funkciji to ću biti. Ali, i poslije ću biti prijatelj Crogoraca i Crne Gore!»

Kroz središnji dio programa, kojim je trebalo da nam se predstavi grad-gost, umješni moderator bila je gospođa Dolores Fabijan, koja nas je, između nastupâ Folklornog društva „Nikola Đurković“ i klape „Moderato cantabile“ s igrama i pjesmama iz Crne Gore i Boke, upoznavala sa mnogim podacima o Kotoru, gradu uvršćenom na svjetsku listu kulturne baštine. Bila je to prilika i da pogledamo turističko propagandni film „Kotor za sva doba“ i film o Pomorskom muzeju Crne Gore te da iz knjige Antuna

Sbutege saznamo ko su „Ljudi iz Boke“. Ovaj dio programa, često prekidan snažnim aplauzima upućenim poletnim izvođačima, završio se frenetičnim pljeskom kada se klapi „Moderato cantabile“ u izvođenju pjesme *Bokeljska noć* pridružila i poetesa Maja Perfiljeva, autorica te pjesme koja je postala nezvanična himna grada Kotora (v. fotografije i na str 60).

Domjenak u holu Kino dvorane Studentskog centra u Zagrebu

Po završetku gotovo dvoipčasovnog programa, susreti su nastavljani tradicionalnim Lučindanskim druženjem i domjenkom u holu Kino dvorane Studentskog centra u Zagrebu. Bila je to prilika nekima da se sretnu i razgovaraju sa prijateljima poslije godinu dana, drugima da se još jednom fotografiraju za uspomenu, Zagrepčanima da dragim gostima požele srećan put na kraju još jednog okupljanja, a svima je bila zajednička želja za ponovnim viđenjem na Lučindanskim susretima 2014. godine.

*
*   *
*

Gosti iz Kotora posjetili su i Crnogorski dom u Zagrebu i predstavnicima Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb uručili vrijedne poklone: repliku ordena knjaza Danila za nezavisnost Crne Gore i monografije „*Strana odlikovanja u Crnoj Gori*“ autora Anđe Kapičić i Velimira Vujačića (Edicija Nasljeđe, Narodni muzej Crne Gore, Cetinje 2005) i „*Graditeljstvo Kotora*“ autora Svetislava Vučenovića (Opština Kotor, Pomorski muzej Crne Gore Kotor, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture Kotor, Kotor 2012) koje će naći trajno mjesto u biblioteci NZCH. Na njihovu pažnju uzvrćeno je darivanjem gostima reprezentativnih kompleta od po petnaestak knjiga iz bogate izdavačke produkcije NZCH.

Z.D.

NJEGOŠEVE VEČERI U RIJECI

Nacionalna zajednica Crnogoraca sa sjedištem u Rijeci zajedno sa dva svoja vijeća za PGŽ i Grad Rijeku, obilježila je 200 godina rođenja Petra Drugog Petrovića Njegoša. Tim su povodom priredili „*Njegoševe večeri*“ koje su se održale 23. i 24.10.2013.g. Najavu događaja objavili su skoro svi riječki mediji i *La voce del popolo*. Intervju o predstojećem događaju dat je *Radiju Crnoj Gori*, *Hrvatskom radiju I*, radiju *Otok Krk*.

Prve je večeri organizovan naučni skup u Gradskoj vijećnici s izlagateljima: g. Branko Banjević, pjesnik, s temom „*Njegoš pjesnik*“, g. Dr. sc. Sava Bogdanović, sociolog, s temom „*Njegoševa vizija svijeta*“, g. Giacomo Scotti, književnik, s temom „*Njegoš i Italija*“ i g. Marko Špadijer, publicista, s temom „*Njegoševi jubileji*“.

U prepunoj dvorani Gradske vijećnice i prisustvu *HTV – Prizma*, te novinara *Novog lista*, moderator Nikola Lučić, dipl. ing otvorio je skup, pozdravio goste i uzvanike, kao i ljubitelje kulture i poezije. Pozvao je prof. Čedomira Jankovića da podnese uvodno izlaganje. Janković je naveo cilj skupa, osvrnuo se na osnovne podatke o Njegošu i njegovom životnom putu.

Riječ je preuzeo g. Branko Banjević i istakao značajke Njegoša kao pjesnika i njegove zasluge za slobodu čovjeka:

«Meni je drago što sam ovdje sa vama i što je večeras tema Njegoš. Njegoš je tema poetska; Njegoš je tema narodna; Njegoš je tema za Crnogorce stalna, vječna tema. I ta tema nikad neće biti iscrpljena, ni za proučavaoce poezije, ni za proučavaoce naroda. U Njegoša se ulilo cjelokupno naslijeđe crnogorsko. Crnogorska istorija je imala sreću da se rodi tako genijalni pjesnik, pjesnik Danteovog dometa i koji je ravan najvećim svjetskim pjesnicima po onome šta govori i po tome kako govori. Mi ne slavimo večeras Njegoša kao kakvu lokalnu vrijednost. Njegoš je opšta poetska vrijednost, a za nas Crnogorce to je vrijednost koja nas čuva za sva vremena. U njegovom djelu mi smo sačuvani. Sačuvana je naša istorija, sačuvan je naš moralni sistem, sačuvan je naš jezik sa svim njegovim vrijednostima, sačuvan je slobodni crnogorski čovjek sa sistemom čojstva i junaštva, moralni sistem slobodnih ljudi, tada jedino slobodnih ljudi, jer je u Evropi vladao feudalni sistem ...

Stalno zloupotrebljavaju Njegoša pa kažu da je on pjesnik antiislamski. Njegoš nije antiislamski niti antihrišćanski pjesnik. Njegoš je pjesnik koji je za slobodu, za slobodnog čovjeka i koji se

suprotstavlja svim silama koje hoće da pokore tog čovjeka, bilo koju jedinku, njegov narod. Njegoš se suprotstavlja svim osvajačima, bilo hrišćanski, bilo islamski. Njegoš ne izjednačava osvajače i vjeru. Njegoš brani slobodnog čovjeka u Crnoj Gori i bilo gdje. Naglasak na zlodjela prema čovjeku što su viđena pri posjeti Mlecima, i Njegoševa reakcija, jasno to potvrđuju. Sa te pozicije slobodnog čovjeka Njegoš je napravio nešto što nema u europskoj i svjetskoj literaturi. A šta?

Njegoš je stvorio tri velika djela: *Luču mikrokozma*, *Gorski vijenac* i *Lažnog cara Šćepana malog*. U *Luči mikrokozma* Njegoš se bavi porijeklom čovjeka, sudbinom njegovom. U *Luči* je Njegoš dostigao najveće stepene svog poetskog iskaza. *Lučom* putuje kroz kozmos kao Dante koji putuje kroz pakao. Cijela Luča nema takvu strukturu kakvu ima *Gorski vijenac*. U *Gorskom vijencu* Njegoš je ostvario jedinstvo vremena. Tamo u crnogorskom kolu su prisutni ljudi, junaci iz prošlosti. I kad god je u narodu muka, kolo crnogorsko stalno pjeva. Crna Gora je srećna što ima Njegoša. Bez Njegoša možda Crne Gore ne bi bilo, možda bi nas vrijeme popilo. Ovako nas ne može popiti. Da bi se Njegoš objasnio, mora se objasniti sva crnogorska istorija. A Njegoš kao pjesnik i kao vrijednost posebno poslije njegovih djela, dodiruje se sa velikim pjesnicima – Danteom, Mažuranićem, Puškinom, Bodlerom. Ta zajednica stvaralaca koji su potpuno različiti svi brane čovjeka, svaki na svoj način.»

O Njegoševoj viziji svijeta govorio je Dr. sc. Sava Bogdanović i između ostalog kazao:

«Vizija svijeta je društvena pojava – dok pojedinac može svoje misli i svoje aspiracije odvojiti od svakodnevnih aktivnosti ta je mogućnost isključena kada se radi o društvenima grupama. Zato je vizija svijeta skup aspiracija, osjećanja i ideja koji ujedinjuje članove neke grupe i suprotstavlja ih drugim grupama. Istraživanje Njegoševе vizije svijeta vršili smo na tekstu *Gorskog vijenca* iz dva glavna razloga: prvo, radi se o Njegoševu glavnom, i najboljem, djelu i drugo, to Njegoševo djelo sadrži jedinstvenu viziju svijeta koja organizira njegov univerzum.

Temeljne, bitne elemente globalne strukture Njegoševе vizije svijeta formulirali smo ovako: na prvom mjestu jest *borba*, „borba neprestana“, borba protiv zla, mraka, protiv „tirjanstva“, borba za čovječnijeg čovjeka, prosvijećenog i „veselog“, drugim riječima borba je temeljni princip Njegoševе misli – jedini oblik života; na drugom mjestu jest *beskompromisnost*, nema međustupnjeva između dobra i zla, ne postoje prijelazna rješenja ili rječnikom *Gorskog vijenca*:

„tako, već nikako“; na trećem mjestu nalazi se *radikalno suprotstavljanje svijetu*, prije svega istočnom (turskom), potom zapadnom (mletačkom) i na kraju vlastitom (crnogorskom); na četvrtom mjestu, ali u najdubljim temeljima Njegoševe misli, nalazi se *patrijarhalna etika* – poradi očuvanja samosvojnosti i samobitnosti herojstvo je njezin kamen temeljac; na petom mjestu nalazi se *humanizam i patriotizam*, široki, panslavenski, univerzalni.»

Potom je kroz stihove *Gorskog Vijenca* objasnio globalnu strukturu Njegoševe vizije svijeta.

O Njegoševim putovanjima i doživljajima u Italiji govorio je g. Giacomo Scotti, iz čijeg iz izlaganja izdajamo:

«Najveći talijanski slavist dvadesetog stoljeća Arturo Cronia rezimirao je rezultate jednog milenija, posvetivši posebno veliki prostor narodima bivše Jugoslavije. Pri tome je brojne stranice namijenio velikom pjesniku i gospodararu Crne Gore, vladici Petru II Petroviću Njegošu. Počevši od Cronije, inače porijeklom iz Zadra, crnogorski Vladika nije više napuštao stranice talijanskih historičara književnosti. Što se Njegoša tiče, šire zanimanje talijanskih slavista za njegovu ličnost i djelo počelo je 1833. godine, kad je crnogorski Vladika i princ prvi puta posjetio Trst na putu za Beč i Rusiju. Tada je Petar II Petrović napisao pjesmu *Tri dana u Trstu* koju je sa „ilirskog“ jezika, kako su tada nazivali srpsko hrvatski jezik, preveo na talijanski i u svome časopisu *La Favilla* objavio Francesco Dall’Ongaro, pripovjedač, pjesnik i esejist iz Trevisa. Nadalje Dall’Ongaro govori o Njegoševim putovanjima ovako: „On je putovao za sebe i za druge“. Svake je godine putovao u Trst, svake druge u Beč, a svake treće u Petrograd, da u tim gradovima „ukaže na dobre i loše strane svoje kneževine o kojoj su kružili a još uvijek kruže jako netočni glasovi“. Časopis *La Fama* objavio je više tekstova o Crnoj Gori i Crnogorcima, a 1847. i prijevod odlomka iz Njegoševog tek objavljenog *Gorskog vijenca* sa komentarima. Prijevod i komentar preuzeti su iz tršćanskog mjesečnika *Osservatore Triestino*.

Talijanski prijevod Njegoševe poezije u tršćanskim listovima *Osservatore* i *Favilla* većinom su iz pera Francesca Dell’Ongara i Giacoma Chiudine, dok se kao komentator *Gorskog vijenca* javlja čuveni pisac i enciklopedist Niccolo Tommaseo rodnom iz Šibenika. Tokom prve polovine XIX vijeka interes za crnogorsku književnost, i posebno za život i djelo Petra II Petrovića Njegoša sve je više zapažen u Italiji gdje se na čelu kraljevske kuće nalazi kao kraljica Crnogorka, Jelena Petrović kćerka kralja Nikole. Pojavljuju se tako na stotine tekstova raznoraznih sadržaja, rasprave pa i novi prijevod pjesničkih remek-djela nenadmašivog Njegoša. Njegoš je u Italiji boravio u Trstu, Napulju, Rimu ... gdje je posjećivao kulturne znamenitosti i susrijetao značajne ljude.»

G. Marko Špadijer osvrnuo se na organizovanje i označavanje Njegoševih jubileja i njihovoj zloupotrebi i naglasio:

«Njegoš je u svojem književnom djelu sintetizovao narodnu misao, moral i crnogorsku slobodarsku praksu uzdigao do nacionalnog ideala. On je reprezentant crnogorskog svjetonazora romantičnog i oslobodilačkog 19. vijeka. Ostaće svezremen kao pjesnički genije i autentični „proizvod“ crnogorskog duha poezije i jezika. Njegoš i Crna Gora dugo već žive u specifičnoj simbiozi. Proslave jubileja Njegoša su uvijek predstavljale lakmusov papir stanja duha naše sredine. One su odražavale stepen samopoštovanja, dominantne svijesti o sopstvenom identitetu, našeg odnosa prema tradiciji, državi, prema pravoslavnoj crkvi, ne manje nego prema kulturi i pjesništvu. U propagandi Njegoša u svijetu trebaju: novi prevodi, stimulisanje slavista da proučavaju Njegoša, unošenje u programe univerziteta i srednjih škola u slovenskim i drugim zemljama, insistiranje kod UNESCOa da se godišnjice Njegoša unese u kalendar kulturnih događaja, međunarodni skupovi sa modernim interpretacijama Njegoševog djela, izgradnja spomenika, davanje Njegoševog imena ulicama i institucijama, muzika inspirisana Njegošem, film, televizija, strip, pozorište, ilustracije, poštanske marke, suveniri, moderni marketing popularizacija Njegoša kod evropske omladine ... Naravno, da bi Njegoš u Evropi stajao uz Getea, Dantea, Servantesa ili Puškina treba dosta volje i napora.»

Druge „večeri“ sjećanja na Njegošev jubilej, program se odvijao u dvorani Zajednice prepunoj posjetilaca, u nešto „ležernijoj“ atmosferi, uz prisustvo lokalne *TV kanal Ri*. Gospoda Nikola Lučić i Čedomir Janković vodili su program. Nakon Lučićeva pozdrava prisutnih, uz posebne pozdrave gostima iz Buja i Novigrada, Janković je dao uvodno izlaganje. Ovoga puta je govorio o Njegošu i događajima oko njega, rekavši između ostalog:

«Uzak je krug ljudi kojima Njegoš po svojoj veličini i sposobnosti apstraktnog mišljenja pripada. I nije se on

zadržao na općim pogledima na svijet i saznanjima o njemu. On je to sve poetizirao, pjesnički osmislio. Taj kvalitet daje mu ogromnu važnost.

Sva njegova putovanja u Italiju, Austiju, Francusku, Rusiju, do pred sam kraj života, imala su za cilj naukovanje – čitao je sve što bi mu došlo pod ruku, pjesnike, filozofe ... Govorio je talijanski, francuski, ruski, učio grčki i turski. Pozivao je putopisce, umjetnike, književnike ... da posjete Crnu Goru i pišu o njenim stradanjima i neuništivom narodu – borcu za slobodu, o ljepotama Crne Gore. On je i pjesnik i čovjek. Nepobitna je činjenica da je svim srcem za svoj narod želio – slobodu, prosvijećenost, civilizovanost, progres. Pred smrt, Njegoš svoju vladavinu nije ocijenio vrijednom; ovako je govorio Matiji Banu: „Prijatelju moj, duša mi ubija tijelo. Ne žalim što ću umrijeti, ali žalim što u mome životu ništa znamenito nijesam učinio.“

Prevario se: njegova uloga u proćerivanju Turske sa zapadnog Balkana je ogromna. Njegovi stihovi bili su na umu pobjednicima Grahovca, Vučjeg Dola, Fundine ... Ono bitno što je Njegoš ostavio u nasljeđe svom narodu, a i Europskoj i svjetskoj kulturnoj baštini nitko nije mogao niti će moći uništiti.»

Program je nastavljen čitanjem Njegoševih pjesničkih i filozofskih misli. U tome su sudjelovali članice i članovi Zajednice – g-đa Danica Lakić, g-đica Maja Kotri, g. Živko Pejović, g. Slobodan Stanišić, g. Velimir Ristić, g. Nikola Lučić, g. Čedo Janković. Čitale su se i anegdote vezane za Njegoševu doživljaje.

G. Janković je nastavio govoriti o aktivnostima Njegoša unutar Zemlje – ujedinjenje posvađanih plemena, uređenje pravne države (Senat, Gvardija, perjanici), izgradnja Biljarde, Vladina doma, puta/staze Kotor Cetinje, formiranje štamparije i otvaranje škola. Njegoš je učio svoj narod gostoprimstvu, čojstvu i junaštvu. Janković je nastavio pričom o kultu Lovćena, kapelama, mauzoleju, bisti „*U slavu Njegoševu misli*“ akademskog slikara i kipara Dimitrije Popovića, postavljene u Cetinju 2013. uz donaciju dijela Crnogoraca iz Hrvatske i njihovih prijatelja. Završio je iznošenjem događanja s Njegoševom ostavštinom koja je nažalost skoro sva uništena osim njegovih književnih djela, mada su originalni rukopisi nekih djela nestali.

Posebni gost programa bio je g. Božidar Caković, gušlar amater iz Novigrada. Pjesmom o Njegoševoj bolesti i smrti sa svojim dosta čistim glasom, razgalio je publiku. Njegov daljnji nastup uz pratnju domaćih pjevača potrajao je i nakon završetka programa.

Zajednica je to veče dodijelila posebnu zahvalu donatorima biste „*U slavu Njegoševu misli*“ članovima koji nisu Crnogorci i Crnogorcima koji nisu članovi Zajednice.

Interesantno je napomenuti da je Zajednica na obje večeri ponudila posjetiteljima na dar knjige naših izdanja za što je bilo dosta zainteresiranih.

Čedomir Janković

„HRVATSKA U EU I NACIONALNE MANJINE“

ALEKSANDAR TOLNAUER predsjednik je Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske od 2003. godine, te predstojnik Stručne službe Savjeta za nacionalne manjine u Vladi Republike Hrvatske od 2003. godine. Po struci je pravnik, a obrazovao se u Zagrebu (Sveučilište) i Parizu (Université Sorbonne). Govori engleski, njemački i francuski jezik. Između ostaloga je i član Vijeća Židovske općine Zagreb; vanjski savjetnik „American Jewish Committee“; član Upravnog odbora Centra za dokumentaciju i istraživanje Holokausta; član Nadzornog odbora Atlantskog Vijeća Republike Hrvatske; član Foruma za sigurnosne studije pri Fakultetu za političke znanosti Sveučilišta u Zagrebu; član u Nacionalnom odboru za koordinaciju sudjelovanja Republike Hrvatske u programima transnacionalne i međuregionalne suradnje te makroregionalnim strategijama EU za Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2014. - 2020. godine. Organizirao je i sudjelovao na nizu domaćih i međunarodnih znanstvenih i stručnih konferencija, te je autor nekoliko radova koji se bave problematikom ljudskih prava i prava nacionalnih manjina. Autor je većeg broja radova o nacionalnim manjinama. Odlikovan je odličjem Predsjednika Republike Hrvatske „Red hrvatskog pletera“.

Na već tradicionalnoj tribini u Crnogorskom domu – koju je 2. oktobra organizovalo Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba – uvodno izlaganje na temu „*Hrvatska u EU i nacionalne manjine*“ podnio je g. Aleksandar Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

Prije izlaganja g. Tolnauera, predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba prof. emer. dr. sc. Veselin Simović pozdravio je brojne uzvanike i goste, među kojima su bili gradonačelnik Grada Zagreba g. Milan Bandić, prvi sekretar Ambasade Crne Gore u Republici Hrvatskoj g-đa Ana Zeković, voditeljica službe za promicanje ljudskih prava i ravnopravnosti spolova, odnose s nacionalnim manjinama i vjerskim zajednicama i razvoj civilnog društva u Uredu gradonačelnika g-đa Elizabeta Knorr, režiser svjetskog glasa g. Veljko Bulajić te predsjednici vijeća i predstavnici nacionalnih manjina Grada Zagreba. Prije uvodnog predavanja tajnik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba g. Danilo Ivezić upoznao je prisutne sa životopisom g. Tolnauera, a prigodnim riječima su im se obratili g. Bandić i g. Bulajić.

G. Aleksandar Tolnauer – ugledni predavač i uvijek uvaženi i drag gost u Crnogorskom domu – na početku svog izlaganja objasnio je kako se u Europi tretiraju manjine te naglasio da je Republika Hrvatska prihvatila tzv. integralistički pristup, tj. model uključivanja nacionalnih manjina u javni i politički život zemlje, a zatim nas je podsjetio kako su osamostaljivanjem Republike Hrvatske u njoj nastale *nove* nacionalne manjine iz bivših jugoslavenskih republika. Za to vrijeme, kako ga je nazvao *vrijeme demokrate*, on je kazao:

«Bilo je to vrijeme nacionalnog uzleta i euforije, ali i vrijeme nacionalističke konstrukcije stvarnosti, vrijeme u kojem je novopostavljeni sustav pokazivao elemente sa krajnje reduciranim naznakama liberalnog promišljanja demokracije, te projekcijom ideokratske države nacionalnog tipa. Ukratko, taj period mogli bismo definirati kao vrijeme u kojem su pripadnici nacionalnih manjina bili gotovo u potpunosti marginalizirani i uglavnom ignorirani u političkom i javnom životu. To je imalo za posljedicu pojavu straha od slobodnog izjašnjavanja nacionalne pripadnosti, kao i u ono vrijeme česte pojave nacionalne mimikrije, što je ubrzo prepoznala i identificirala međunarodna zajednica.»

Podsjetio je i kako je već početkom prosinca 1991.g. na snagu stupio Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj, ali i da on nije zaživio do završetka ratnih djelovanja 1995.g. Posljedice rata, teško socijalno i gospodarsko stanje u prvih 10 godina samostalnosti Hrvatske, u realnom životu rezultirali su ogromnim raskorakom između usvojene legislative i stvarnog stanja kad je riječ o pravima nacionalnih manjina. Tek 2000. godina, zbog potpisivanja međunarodnih ugovora o zaštiti nacionalnih manjina, može se označiti kao apsolutna prekretnica u smislu intenzivnih napora da se Hrvatska integrira u međunarodnu zajednicu, te da se stvore stvarni uvjeti za puno ostvarivanje prava nacionalnih manjina; naime:

«Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Europe i Europsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima možemo smatrati *stožernim* dokumentima čija je implementacija u hrvatsko zakonodavstvo, uz monitoring međunarodne zajednice, imala najveći utjecaj na donošenje novog normativnog okvira za zaštitu nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. To je značilo i sasvim drugačiji poredak u postavljanju političkih prioriteta, u kojem je pitanje demokratizacije cjelokupnog društva, bilo i stvaranje pretpostavki za puno ostvarivanje prava nacionalnih manjina u smislu donošenja provedbene legislative.»

Dajući svoj komentar u kontekstu ulaska nacionalnih manjina u EU, g. Tolnauer je kazao:

«Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom Republika Hrvatska preuzela je obveze donijeti novi Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, kao Ustavni zakon koji će u potpunosti osigurati model ostvarivanja prava nacionalnih manjina na visokoj razini. Donošenjem novog Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, osigurani su i stvoreni svi uvjeti i mehanizmi, kao i legalna mjesta gdje se problemi s kojima se susreću pripadnici nacionalnih manjina mogu identificirati i rješavati.»

Napomenuo je da su taj zakon pripadnici manjina – u vrijeme kada nas je, kako je rekao, „napala budućnost“ a mi se veoma bavimo našom prošlošću – doživjeli kao „skladište budućnosti“, ne samo nacionalnih manjina već i cjelokupnog demokratskog razvoja Hrvatske, a zatim je nastavio:

«No, neosporno je da je Ustavni zakon donesen pod pritiskom međunarodne zajednice, kao i da je proces njegova rađanja dugo trajao, te da je na kraju bio neka vrsta kompromisa između tada vladajuće hrvatske politike i međunarodne zajednice. Ono što je najbitnije istaknuti je da je usvajanje toga zakona donijelo značajne i dugoročno pozitivne promjene kada su u pitanju zaštita i razvoj manjinskih prava u hrvatskom društvu, koja su dugo bila izložena depresiji.»

[Naime, Zakonom je zaokružen cjelokupni model ostvarivanja prava nacionalnih manjina na visokoj razini koji je omogućio ulazak nacionalnih manjina u javni, kulturni, politički i svekoliki društveni život Hrvatske (politička predstavjenost; sudjelovanje u upravljanju u lokalnim poslovima putem vijeća; zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini, te u upravnim i pravosudnim tijelima; služenje jezikom i pismom nacionalnih manjina; odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina; ostvarivanje kulturne autonomije, iskazivanjem vlastite kulture i tradicije; pravo na očitovanje svoje vjere, te osnivanje vjerskih zajednica; pristup sredstvima javnog priopćavanja; primanje i širenje informacija na jeziku i pismu nacionalnih manjina; samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa).]

Naglašavajući da su tako – usvajanjem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, koji ima najviše standarde u Evropi što se tiče njihovih prava i sloboda – manjine nakon dužeg perioda stigmatizacije zakoračile na hrvatsku političku scenu i da je otpočeo je dug i mukotrpan put implementacije Ustavnog zakona, s puno prepreka i blokada, ali i sa novim odnosima, i to prvenstveno u smislu prihvaćanja predstavnika nacionalnih manjina kao relevantnih partnera u javnom i političkom životu zemlje, g. Tolnauer je kazao:

«No, u proteklih 10 godina nastupile su mnoge promjene u društvu, dogodile su se velike gospodarske, financijske i političke krize država i međunarodnih organizacija, sve usporedno sa brzim promjenama koje su uzrokovane razvojem tehnoloških, informatičkih, komunikacijskih sustava, kao i evidentnim organizacijskim i upravljačkim deficitima država u brzini prilagođavanja novonastalim promjenama.»

Ustvrdivši kako su se nacionalne manjine u takvim okolnostima i promjenama i same morale prilagođavati i pratiti izazov novog vremena, g. Tolnauer se osvrnuo na perspektive postojećeg modela zaštite nacionalnih manjina u kontekstu ulaska Hrvatske u EU:

«Ulazak Hrvatske u EU u jednom dijelu manjinskog korpusa izaziva određenu bojazan i strah od smanjivanja dosegnutih manjinskih prava, kao i marginaliziranja manjinskih zajednica. Nažalost taj strah ima i neka svoja realna uporišta. Dosadašnja iskustva ukazuju kako je u nekim našim susjednim zemljama ulaskom u EU došlo do redukcije manjinskih prava, a samim time i otklanjanja manjinskih pitanja u drugi plan, gotovo na marginu društvenog interesa.»

Potom je g. Tolnauer naveo rezultate ispitivanja Evropske agencije za temeljna prava sprovedenog na 23 500 ispitanika u svim članicama EU. Ti rezultati govore da su migranti i manjine u EU diskriminirani daleko više nego što se to uopće vjeruje i što o tome ima podataka. Pokazalo se na temelju službenih statistika da su diskriminacija i rasistički motivirano nasilje u porastu. Zbog toga među migrantima, doseljenicima, a i pripadnicima nacionalnih manjina vlada rezignacija, a posebno je izražena diskriminacija manjina u Italiji i Grčkoj. Dovoljno govori i podatak da je od 27 zemalja EU, samo 11 dostavilo tražene podatke! Tako, s jedne strane imamo situaciju da:

«Dodjeljivanje jednakih prava svim ljudima koji borave na teritoriju EU, bez obzira na državljanstvo, znači prepoznavanje njihovog zakonitog boravka i sudjelovanja u kulturnom, društvenom, radnom, političkom životu EU.»

i da, kako je to pojasnio g. Tolnauer:

«Građanstvo Unije je nadnacionalni koncept – ne pravi se razlika između manjine i većine već isključivo između državljanina i nedržavljanina EU. Drugim riječima, građanstvo Unije dodjeljuje jednaka prava svim državljanima država članica, dakle svojim građanima, bez obzira na njihovu etničku pripadnost. Biti građaninom EU znači posjedovati niz prava (ukupno 47) sadržanih u osnivačkom ugovoru EU.»

ali da, sa druge strane, u praksi baš ne mora tomu biti tako, što je ilustrirao na poznatom slučaju Roma u Francuskoj. U vezi s tim g. Tolnauer je dalje istakao:

«Činjenica je da usprkos pozitivnom zakonodavstvu u Republici Hrvatskoj, mi živimo u vrijeme krize i recesije. U takvim vremenim, to je povijesno dobro poznato, jačaju agresorske tendencije i krajnje ekstremni stavovi, bilo na lijevoj bilo na desnoj strani. Takvo vrijeme nosi uvijek izražajnije pojave šovinizma, rasizma, vjerskog fundamentalizma, antisemitizma, militarizma, homofobije, prezira prema osobama s invaliditetom. Sve te pojave nisu nove, to čovječanstvo muči odavno i s tim treba računati.»

i smatrao potrebnim da i ovom prilikom naglasi:

«Posebna prava manjina nisu neka *dodatna prava* koja bi poboljšavala položaj manjina u odnosu na ostale, već su to prava koja osiguravaju da pripadnici manjina mogu ostvarivati svoja ljudska prava ravnopravno s drugima. To ima posebnu važnost i težinu za mjerilo stanja društvene svijesti i političke kulture u svim demokratskim društvima.»

Podsjećajući da se posljednjih mjeseci moglo čuti da će s članstvom u EU doći do promjene modela financiranja manjinskih udruga, g. Tolnauer je podvukao da je manjinska politika nešto što ne spada pod nadležnost Unije, već je svaka država članica provodi onako kako sama odluči i kakvu ima legislativu (premda bi se o njevoj implementaciji moglo dugo govoriti!), a mi smo stvorili takvu situaciju da se više ne mogu niti ignorirati niti marginalizirati ni manjinska pitanja ni „manjinci“. Posebno je podvukao da je tome doprinijela i činjenica da Savjet uveo kriterije i metodologiju za transparentnu raspodjelu sredstava (uz strogu financijsku disciplinu), a onda dodao:

«U svakom slučaju EU je izazov za sve, pa onda i za nacionalne manjine, te je sigurno da će u mnogim područjima zahtijevati promjene, ali i otvarati nove prilike i mogućnosti, i to prvenstveno kroz mogućnost korištenja EU fondova.»

i nagovjestio da će Savjet i u tim i takvim okolnostima osigurati neophodnu edukaciju koja bi manjinskim udrugama omogućila pristupanje strukturnim i kohezijskim fondovima EU, utoliko prije što:

«Današnja matrica međunarodne zajednice i EU ne stavlja više pitanje ljudskih prava u prvi plan, odnosno u prioritete rješavanja, već je to – s obzirom na terorizam – pitanje sigurnosti, a kad rješavate sigurnosna pitanja onda sva ova pitanja prava dolaze u drugi plan. I to je ono o čemu manjine trebaju razmišljati!».

Poslije gotovo pedesetminutnog izlaganja, praćenog s izuzetnom pozornošću svih sudionika tribine, g. Aleksandar Tolnauer je – u skladu s ustaljenom praksom na tribinama u Crnogorskom domu da pozvani predavači odgovaraju na pitanja prisutnih – isrpno odgovarao na pitanja i komentare koje su mu uputili višegodišnji član Savjeta za nacionalne manjine prof. dr. sc. Dragutin Lalović, tajnica NZCH g-đa Milanka Bulatović i tajnik Vijeća g. Danilo Ivezić, a vezano za rješenja u budućem zakonu o udrugama, za izradu kvalitetnih programa te za ekipiranje kadrom kvalificiranim da se s tim programima natječe za sredstva u europskim fondovima.

Z.D.

Nastavljajući tradiciju da Dani crnogorske kulture u drugom dijelu godine započinju izložbom umjetnika iz Crne Gore, organizator manifestacije, NZCH i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, u suradnji s Galerijom „Zvonimir“, a uz pomoć Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, nakon Mihaila Jovičevića, Ele Božović, Natalije Đuranović, Nikole Simanića, Miodraga Šćepanovića, Gorana Četkovića, trideset i tri autora po izboru ULUCG, Selme Đečević i Nikice Raičevića te Aldemara Ibrahimovića, javnosti Hrvatske predstavljaju akademskog slikara Abaza Dizdarevića.

OSVAJANJE SVJETLOSTI ABAZA DIZDAREVIĆA U GALERIJI ZVONIMIR U ZAGREBU

U organizaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb i Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u suradnji s galerijom „Zvonimir“ a uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine u Zagrebu je 24. 9. 2013. otvorena izložba slika „*Osvajanje svjetlosti*“ akademskog slikara Abaza Dizdarevića.

Svečanosti otvaranja prisustvovali su brojni gosti i uzvanici među kojima i Peđa Grbin zastupnik u Hrvatskome saboru i predsjednik Kluba hrvatsko-crnogorskog prijateljstva.

U ime MORH i galerije „Zvonimir“ prisutne je pozdravio kustos Zoran Batušić naglašavajući da suradnja NZCH i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb ovom izložbom obilježava jedan značajan jubilej - *deset godina* zajedničkog projekta u okviru kojeg je javnosti Hrvatske predstavljen impozantan broj crnogorskih slikara i kipara u prostoru Galerije. Ovom, kao i prethodnim izložbama, započinje sezona izložbi u Gradu Zagrebu u okviru programa *KULturna JESEN U ZAGREBU* - rekao je gospodin Batušić.

O suradnji i realiziranim izložbama u proteklih deset godina u ovoj ali i drugim galerijama u Gradu Zagrebu, u ime organizatora govorio je predsjednik NZCH dr. sc. Radimir Pavičević. Gostima i uzvanicima obratio se i autor izložbe Abaz Dizdarević i uz riječi zahvale organizatorima pozvao prisutne na razgledanje izložbe riječima: - Ove slike i crteži nastali su u tišini ateljea i sada su izložene vama, oku javnosti.

Svoje oduševljenje izloženim radovima istaknula je i povjesničarka umjetnosti Iva Körbler u svom osvrtu.

Danilo Ivezić

ABAZ DIZDAREVIĆ rođen je 21.5.1978. godine u Bijelom Polju, Crna Gora.

2002. Fakultet likovnih umjetnosti, Cetinje

2002. - 2007. Saradnik u nastavi FLU, Cetinje (na predmetima Slikarstvo i Crtanje, kod prof. S. Karaila i prof. R. Odalovića)

2007.- 2012. Urednik likovnih programa, JU Centar za kulturu, Bijelo Polje

2010. Postdiplomske studije, Cetinje

2010. Docent na Internacionalnom Univerzitetu, Novi Pazar, Departman umjetnosti (Crtanje i Slikanje)

2012. Direktor JU »Ratkovićeve večeri poezije«, Bijelo Polje

2012. Doktorske studije ALU, Beograd

Potpredsjednik je ULUCG (Udruženje likovnih umjetnika Crne Gore), član ULUBIH (Udruženje likovnih umjetnika BIH) i član SULU (Sanzhačko udruženje likovnih umjetnika - Srbija).

Samostalne izložbe:

2001. Priboj na Limu

2004. Zagreb, KDBH »Preporod«

2004. Podgorica, »Al - gallery«

2004. Kotor, »Stari grad«

2004. Plav, Dom kulture

2005. Rijeka, gen. Konzulat Crne Gore

2010. Skoplje, KIC Skoplje

2011. Antalya, Turska, ArtExpo Center

2011. Ankara, Turska, AnkArt, Cagsav

2011. Podgorica, Centar savremene umjetnosti

2011. Mojkovac, Galerija CZK Mojkovac

2012. Pljevlja, Galerija »Vitomir Srbljanović«

2012. Perast, Muzej Perast

2012. Beograd, Galerija SULUJ

2013. Budva, Grad Teatar (Crkva St. Marija)

UMIJEĆE OSVAJANJA SVJETLOSTI

Neprestano istraživanje slikarskog svijeta svojstveno je Abazu Dizdareviću, koji se kroz razne načine iskazivanja i već prepoznatljiv umjetnički rukopis, legitimisao, između ostalog, i kao dosljedni tumač svjetla u našoj umjetnosti.

Skale raznovrsnih osjećanja i doživljaja svijeta, on svrstava u nekakve zagonetne rukoveti, opasane neizbježnom melanholijom. To je na momente lirika koja nas podsjeća na ritam odmotavanja životâ koji se odigravaju pred našim očima. Kao da slikar nečiju sjetu, nečiju zapitanost, dodiruje. Njegove stvaralačke opsesije zalaze u unutrašnjost bića, ostavljajući nas da se odredimo prema prizorima koji nijesu nikuda došli. Tu tihu borbu, Dizdarević obavlja mističnim štitom. Tamo vidimo skrupčana bića što žele izaći iz svojih ljuštura, vidimo i trajne ogrebotine po njima, kao mjesta na kojima se vješto zapisuju znakovi njihovih (ali i naših!) sudbina.

Možemo zamisliti da se sve to dešava u nekom nijemom jutru koje nepredvidivo dugo traje, koliko upornim maglama treba da, u onim jutrima iznemoglim i sivim, odu ponad Abazovog grada. Ali, prije će biti da nam umjetnik sugerise da je čovjek, a stvaralac posebno, uvijek u nekom grču i da se to utišano sućeljavanje dešava ispod sveprisutne mjesecine. Jer, i stvari i pojave, i umjetnikova viđenja u funkciji su svjetla. Ili mjesecine kao nezaobilaznog dijela slike.

I što je onda slikar do - čuvar svjetla!

I konačno, kako neobično raduje to što nam Abaz Dizdarević, na zbilja osoben način, pokazuje da je slikarstvo - umijeće osvajanja svjetlosti, osvajanja prostora.

Pavle Goranović

(iz kataloga izložbe)

Ruke, 2010. (tuš na platnu, 100 x 120)

SENZIBILITET IZUZETNO EMOTIVNOG UMJETNIKA

Svojevrsna mala retrospektiva kojom se slikar Abaz Dizdarević (1978) predstavio zagrebačkoj publici u Galeriji Zvonimir otkrila je složen i osebujuan likovni svjetonazor ovog umjetnika. Bez sumnje danas duboko inspiriran nadrealističkom vizijom poimanja svijeta, u svojim je slikarskim počecima bio vezan uz realističke prizore, recikliranje ostavštine folklorno-kulturološkog miljea iz kojega potječe, ali i suvremenom interpretacijom mitske slike zavičaja.

Zaokret prema motivima melankoličnog i nadrealističkog pejzaža iz 2007. i 2008. godine, gdje se u prostoru slike javlja motiv kamena, gusto poredanog, koji kao da pamti sjećanja predaka i neko sretnije, pastoralnije vrijeme, postepeno prerasta u apokaliptični pejzaž s ljudskim tijelima, ali i tijelima životinja. To je pejzaž iz noćnih mora, pun neke neimenovane groze, s vizijama apokaliptičnog vremena koje danas mlađa generacija umjetnika sjajno osjeća. Nadrealni motivi nisu više prisutni na slici, eventualno poredani izvan logičkog konteksta, kako bi u promatraču potakli ideju snova, vizije ili želje za drugačijom stvarnošću, izvan ovog realnog vremena. Sada je to pejzaž za koji nismo sigurni je li stvaran ili je tek prizvan u vizijama umjetnika iz nekog budućeg vremena.

Hibridnost prizora, koji na momente spajaju gotovo nespojivu ideju o jednoj kulturi u izumiranju te iščezavanju stare baštine s dolaskom jednog novog vremena i civilizacije ljudi-strojeva, u najnovijim je radovima zamijenjena motivima biomorfnog porijekla, složenom matricom uzorka koji se isprepliću na granici kamena, višestaničnih organizama i embrija teško odgonetljiva porijekla vrste. Abaz Dizdarević osjeća

uronjenost svih nas u jedno drugačije vrijeme i ovaj je zadnji ciklus autorov mogući odgovor na rastuću dehumaniziranost zapadne civilizacije. Njegova slikarska sonda bilježi neku novu stvarnost, koja je možda samo ovdje kanalizirana kao upozorenje i koja nas, srećom, nikada neće zadesiti. Ideja o jednom takvom novom postapokaliptičnom svijetu koji je opet još jedna dehumanizirana apokalipsa (iz naše perspektive) podsjeća me na neke vizije slikarice Biserke Baretić. To je senzibilitet koji posjeduju iznimno emotivni umjetnici i koji u prijelomnim, prijetećim vremenima – kada slabi utopija o humanitetu – pokazuju blizinu opasnosti mogućeg gubitka svega onoga što nas čini emotivno i duhovno plemenitim ljudskim bićima.

Posebnu bih pažnju skrenula na crno-bijele radove u kombiniranoj tehnici maloga formata, u kojima Abaz Dizdarević iskazuje vrstan crtački i grafički duktus i senzibilitet, i u kojima se vidi njegovo idejno i zanatsko majstorstvo. Fantastičan pejzaž i fantastični interijeri s tih crteža kao da ne pripadaju ovom svijetu, već su hibridni, izmaštani amalgam starih mitova i neke vanzemaljske civilizacije.

Velika maštovitost prizora, uz snažan kritički, duhovni i egzistencijalni naboj koji nas emotivno pogađa sa slika ovog umjetnika, kvaliteta su koja govori u prilog Abaza Dizdarevića i njegove buduće izlagačke karijere. Jer ništa na ovim slikama nije artifično izrežirano ili „namontirano“ da u promatraču izazove nemir, čuđenje ili šok; umjesto bilo kakvog površnog efekta očučenja slikar nam nudi jednu autentičnu likovnu dionicu suvremenog svijeta koji balansira na rubu propasti ili možda nekog novog buđenja nade u shvaćanje svih bolnih lekcija čovječanstva.

Iva Körbler

Izložbu „Svijet bogate imaginacije“ mlade crnogorske akademske slikarke Ivane Stanić – koju je (v. br. 80) zagrebačka publika već imala priliku da vidi u Galeriji Kristofora Stankovića u okviru tradicionalne manifestacije „Dani crnogorske kulture“ kojom NZCH hrvatskoj javnosti predstavlja vrhunske savremene crnogorske umjetnike – predstavljena je i riječkoj, a potom i splitskoj publici.

U Galeriji Circolo Zajednice Talijana u Rijeci **IZLOŽBA SLIKA IVANE STANIĆ**

IVANA STANIĆ rođena 1982.g. u Kotoru. Diplomirala je 2005.g. u klasi profesora Zorana Todovića, odsjek grafika. Nakon završenih studija na novosadskoj Akademiji umjetnosti, dvije godine je provela na Akademiji u Düsseldorfu, gdje je u klasi profesora Herberta Brandla usavršavala slikanje i crtanje. Do sada je imala više grupnih i samostalnih izložbi.

Samostalne izložbe

Shock - galerija, Art klinika, Novi Sad, 2005.
Kusleova kuća, Muzeji i Galerije Podgorice, 2008.
Galerija Centar, Podgorica, 2009.
Austrijska ambasada, Podgorica, 2011.

Grupne izložbe

Galerija Matice srpske, Novi Sad (izložba završne godine klase prof. Z. Todovića), 2005.
Muzej Vojvodine, Novi Sad (izložba završne godine Akademije umjetnosti), 2005.
Female beauty - Maxim, Keln, 2005.
Rundgang, Düsseldorf (izložba završne godine Akademije), 2006.
Galerija DKSG, Beograd, 2006.
Graphic-Markt, Kulturbahnhof Eller, Düsseldorf, 2006.
Godišnja izložba ULUCG, Podgorica, 2008.-12.
Podgorički likovni salon, 2008.-12.
Izložba Mladi, ULUCG, Podgorica, 2013.

Izložba radova crnogorske umjetnice Ivane Stanić, pod nazivom „*Svijet bogate imaginacije*“, otvorena je 1. oktobra, u prostorijama Zajednice Talijana Rijeka. Ovu postavku, koja će biti otvorena do 10. oktobra, već je vidjela publika u Zagrebu i Umagu, a nakon Rijeke biće prikazana u Splitu i potom u Podgorici.

– Nakon Zagreba i Buja (Umag) drago mi je što se mogu predstaviti i riječkoj publici poznatoj po dobrom čitanju i poznavanju likovne scene i to sa istom postavkom koju čine crteži rađeni kombinovanom tehnikom, nastali u periodu od 2006. do 2013. godine. Pod pokroviteljstvom Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, kojima sam zahvalna na istinskom trudu i dobroj volji, ova postavka se sredinom oktobra seli u Split gdje ostaje do kraja mjeseca, a zatim se vraća kući kada će biti i izložena u Podgorici – istakla je za *POBJEDU* Ivana Stanić.

Zadovoljna ovim putovanjem, predstavljanjem i dijalogom, kako kaže, ostaje u nadi da su posmatrači zavedeni bojom, ipak prepoznali isповijest linije.

A.Đ.

(Izvor: Dnevni list *POBJEDA*, 1.10.2013.g.)

„SAMO JEDAN ŽIVOT IMAM“

Na pjesničko-glazbenoj večeri za pamćenje – koju je mnogima dobro znana pjesnikinja Maja Perfiljeva, uz pomoć Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, organizovala 25. oktobra u Novinarskom domu u Zagrebu – gospođa Maja je najprije pozdravila sve koji su se odazvali njenom pozivu, a posebno predstavnicu gradonačelnika Grada Zagreba g-đu Gretu Augustinović-Pavičić, brojne predstavnike Kotora koji su u Zagreb došli da bi na Lučindanskim susretima 2013. predstavili svoj grad, predsjednika Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ dr. Josipa Gjurovića te čelnike NZCH i Društva „Montenegro“.

A onda nas je uvažena poetesa, u maniru najpoetnijih *stand up* umjetnika, prpošno provela kroz svoj život koji „samo jedan ima“. U razigranom, gotovo jednoipčasovnom, potpuriju kazivanja, recitiranja i uglazbljenih stihova – dok su se na velikom platnu smjenjivale fotografije njenih slika na svili i foto-zapisi s prošlogodišnje posjete očevom rodnom mjestu na granici Rusije sa Mongolijom – autorica „Bokeljske noći“ sve nas je najprije povela u jednu „malu, malu, ali srcu dragu zemlju“ i najljepši zaljev na svijetu gdje joj je tata „crtao čudne konje – deve iz svog zavičaja“, pričala nam je zatim i o djetinjstvu na Medveščaku u kući s brezama, o nagrađenom literarnom prvijencu nastalom zbog neuzvraćene gimnazijske ljubavi, o buntu protiv nepravde i ratnih strahota koji svaka mladost mora da iskaže a Maja je zbog vijetnamskog rata vjerovala „da je ona netko ne bi, ne bi ljudi život proklinjali“. Onda je došlo vrijeme kada treba kleti onog koji „gazi, gazi srce moje“ ...

Posebno je bila dirljiva toplina s kojom je jedna istinska umjetnica, ali i žena za sva vremena, govorila o svojim mladim „stićenicima“ Nanerli Aniti Popović (vokal i klavir), Andrei Grkinić (vokal) i Kristijanu Gradečaku (gitara), koji su davali vokalno-instrumentalnu „ilustraciju“ njenim pjesmama. Treba vjerovati da će se jednoga dana neko sjećati da je ona te večeri Aniti Popović predvidjela blistavu karijeru, što se dalo naslutiti i kroz činjenicu da smo, uz topli pljesak publike, prisustvovali prvoj izvedbi novih Majinih stihova „Nemam te“ u obradi njene *protégée* Nanerli. A česti i dugi aplauzi postali su frenetični kada se poetesa na kraju pridružila svojim mladim gostima – a zapravo i svima prisutnim u punoj sali Novinarskog doma – u izvođenju pjesme „Sanjam“, dok se jedan majušni svjetlucavi biser iz ugla njenog oka uporno trudio da tamo i ostane ...

Ili mi se to možda samo tako učinilo dok sam sa pristojne udaljenosti sve promatrao i unaprijed se nadao kako mi ipak neće biti zamjereno što ovako „opisah jednu ženu koju nisam smio“?

Z. Drašković

ODRŽANA 17. ETNO SMOTRA U RIJECI

17. Etno smotra, tradicionalna manifestacija nacionalnih manjina u Rijeci, pod motom „*Bogatstvo je živjeti u zajedništvu*“, održana je posljednjeg vikenda u rujnu u Zajednici Talijana i Češkom domu. Manifestacija se održava u organizaciji Grada Rijeke, Hrvatske glazbene unije i svih riječkih udruga nacionalnih manjina, a na njoj je nastupilo 220 svirača, pjevača i plesača.

U subotu 28. rujna u Zajednici Talijana u Rijeci održan je koncert vokalnih skupina na kojem su nastupili KUD/SAC Fratellanza Rijeka - Societa artistico culturale s pjesmama na izvornom fiumanskom dijalektu, skladanim poč. 20 st. uz klavirsku pratnju prof. Vjere Lukšić, zatim Katja Bu-dimčić koja je izvrsno otpjevala pjesmu „*Eleno, kerko, Eleno*“ s Makedonskim kulturnim društvom Ilinden, Bošnjačka nacionalna zajednica Primorsko-goranske županije - Mješoviti pjevački zbor Sevdalije s tri popularne sevdalinke. Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka - Pjevačka skupina Montenegrini je osim pjesama, povodom 200-te obljetnice rođenja Petra II Petrovića Njegoša, izvela i recital pjesama iz *Gorskog vijenca*. Stihove je recitirao Nikola Lučić uz pratnju gitare.

Dragutin Lakić

ZBOR „MONTENEGRO“ NA SVEČANOSTI OBILJEŽAVANJA 10-TE OBLJETNICE UDRUGE TJELESNIH INVALIDA ŠPANSKO - ZAGREB

Na poziv Udruge tjelesnih invalida Špansko, Zbor „Montenegro“ nastupio je 22. rujna na svečanosti obilježavanja 10-te godišnjice Udruge.

Nastup zboru Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb na Trgu Ivana Kukuljevića u Zagrebu brojni posjetioci pozdravili su dugotrajnim aplauzom i zajedničkim pjevanjem.

Zbor „Montenegro“ primio je **ZAHVALNICU** za doprinos svečanosti obilježavanja obljetnice.

Na svečanosti su, osim našeg Zbora, nastupili: Zbor Ivan Kukuljević Sakcinski, Plesna grupa Bravo, KUD Stenjevec, Zbor Bulbuli, KUD Veseli Posavljaci.

U programu je izvedena poezija Vladimira Krsnika - Vlatka.

Danilo Ivezić

SJEDNICA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

Trinaesta sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba održana je 18.9. u Crnogorskom domu u Zagrebu.

Prije početka sjednice prisutni su minutom šutnje odali počast nedavno preminulom velikom književniku i čovjeku Mirku Kovaču.

Prisutni članovi Vijeća jednoglasno su prihvatili izvještaj koji je podnio predsjednik Vijeća prof. emer. dr. sc. Veselin Simović, a u kom se najprije govorilo o realizaciji zaključaka 11. i 12. sjednice Vijeća. Na 11. sjednici utvrđeni Program obilježavanja Dana nezavisnosti Crne Gore, Dana Vijeća i Dana

Koordinacije u potpunosti je realiziran 20.5. u Muzeju Mimara. Na istoj sjednici usvojene su obveze vezane uz Fiskalnu odgovornost, te temeljem njih napravljeno izvješće, a u kontroli Izjave o fiskalnoj odgovornosti koja je obavljena od strane Komisije Grada Zagreba pregledom dokumentacije Vijeća konstatirano je zapisnički da je stanje sukladno Zakonu o fiskalnoj odgovornosti. Na 12. (telefonskoj) sjednici od 9.7. su usvojeni Izvještaj o realizaciji Programa rada Vijeća i Financijski izvještaj za period 1.1. - 30.6. i oba su izvještaja s pratećom dokumentacijom dostavljana službama Grada Zagreba.

Projekt Dokumentarni film u Crnogorskom domu započeo je 9.5. i to projekcijom filma „Nacionalni parkovi Crne Gore“. Nakon ove prikazane su još tri projekcije u 6., 7. i 9. mjesecu. Projekt je dobro prihvaćen što se vidi po dobrom odazivu na svim projekcijama.

U organizaciji gradske Koordinacije, EKO-VET je održao 10.5. seminar o FMC-u (financijska odgovornost) na kojem su u ime Vijeća prisustvovali: Dušan Mišković, Boris Vujović (knjigovođa) i Danilo Ivezić.

Na Cetinju je 18.5. održana svečanost povodom postavljenja skulpture „U slavu Njegoševe misli“. U ime Vijeća na svečanosti su bili Dušan Mišković i Danilo Ivezić, a u ime NZCH Radimir Pavićević, koji je i govorio na svečanosti. Svečanosti su uz autora Dimitrija Popovića prisustvovali i najviši crnogorski rukovodioci: Predsjednik Crne Gore, Predsjednik Vlade i Predsjednik Skupštine te gradonačelnik Grada Cetinja, kao i mnoge istaknute ličnosti iz Crne Gore. Odljevanje skulpture financirali su Crnogorke, Crnogorci i prijatelji Crne Gore iz Hrvatske, a značajan dio sredstava dalo je i naše Vijeće.

U Crnogorskom domu je 23.5. otvorena izložba slika Kemala Zahirovića. Otvorenju je prisustvovao veći broj naših članova i članova Društva „Montenegro“.

U Novinarskom domu su 28.5. održani Dani kraljice Teute što je projekt albanske, bošnjačke i crnogorske nacionalne manjine. U organizaciji s naše strane su učestvovali Vijeće i Društvo „Montenegro“.

Uz zadovoljavajući odaziv 5.6. održana je u Crnogorskom domu Tribina „Ljubomir St. Kosijer - bankar i politika“ u organizaciji Vijeća, a govorila je prof. dr. sc. Mira Kolar Dimitrijević.

U organizaciji Koordinacije nacionalnih manjina Grada Zagreba 16.6. na Zrinjvcu je organizirana manifestacija „Dani nacionalnih manjina Grada Zagreba“. Uspješno je nastupio naš Zbor „Montenegro“. Manifestaciji je prisustvovao veliki broj pripadnika nacionalnih manjina, građana Zagreba i turista.

Od 22. do 25.6., u okviru plana obilježavanja 200- te godišnjice rođenja Petra II: Petrovića Njegoša, organiziran je izlet u Crnu Goru. Išlo je 40 osoba, a troškove autobusa snosilo je naše Vijeće na temelju Programa rada i Financijskog plana za 2013. Izletnici su posjetili Cetinje, Lovćen, Podgoricu, Nikšić, Manastir Ostrog, Skadarsko jezero, Kotor i Herceg Novi. I pored problema koje su imali s autobusom učesnici izleta su prema vlastitom iskazu zadovoljni izletom.

U Teatru &TD 26.6. održano je večer crnogorske tradicije pod nazivom „*Oj devojko đe ti ljeto prođe*“. Na manifestaciji, ocijenjenoj kao jedna od najuspješnijih, učestvovali su KUD „Mijat Mašković“ i glumci KLAP-a iz Kolašina. Manifestacija je održana i u Umagu, Rijeci i Splitu.

U Ronjgima pokraj Rijeke je 13.7. održan Petrovdanski sabor 2013. U kulturnom dijelu programa uspješno je nastupio Zbor „Montenegro“. Iz Zagreba je na manifestaciju, autobusom, išlo 50 učesnika, članova Vijeća i Društva „Montenegro“.

Na TV Jabuka 27.8. nastupio je Danilo Ivezić koji je govorio o aktivnostima i Programu Vijeća do kraja ove godine.

Nakon uvodnog obrazloženja predsjednika, tajnika Vijeća i prijedloga Komisije za financijska pitanja, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba usvojilo je Izmjene Financijskog plana Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba za 2013. godinu i ovlastilo Komisiju za financijska pitanja da iste uskladi ukoliko na zahtjev službi Grada Zagreba dođe do promjene pojedinih stavki. Izmjene Financijskog plana objavit će se u Službenom glasniku Grada Zagreba.

Nakon uvodnog obrazloženja predsjednika, tajnika Vijeća i prijedloga Komisije za programska pitanja, a na temelju Izvještaja o realizaciji Programa rada i utrošku sredstava za prvo polugodište 2013. i Odluci o izmjeni Financijskog plana Vijeća za 2013. Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba usvojilo je izmjene u iznosima sredstava planiranim u Programu rada Vijeća za 2013. godinu i to:

- I. - izdavačko informativna djelatnost: Web stranica: 9.175,00 kn (umjesto 8.000,00); sufinanciranje „*Crnogorskog glasnika*“: 8.600,00 kn (umjesto 8.000,00),
- II. - obilježavanje nacionalnih praznika: Dan nezavisnosti: 39.520,00 kn (umjesto 38.000,00); Dan državnosti (zbog otkazivanja manifestacije od strane Ambasade Crne Gore u RH) 0,00 kn (umjesto 2.000,00),
- III. - znanstveno istraživanje i projekti: „*U slavu Njegoša*“: 13.705,00 kn (umjesto 15.000,00).

U ostalim stavkama Programa sredstva ostaju ista, kao i ukupan iznos (149.700,00 kn). Izmijenjeni Program rada za 2013. godinu će biti dostavljen nadležnim službama Grada Zagreba.

Tajnik Vijeća Danilo Ivezić informirao je prisutne članove o aktivnosti koju je pokrenula Koordinacija nacionalnih manjina Grada Zagreba – Nastup predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba na *Z1 TV* ponedjeljkom u okviru emisije *NACIONALNE MANJINE* u terminu 18h. Krajem 9. mjeseca (30.9.) bi trebala biti predstavljena naša nacionalna manjina. Za učešće u navedenoj emisiji prisutni su predložili: Dušana Miškovića, Milanku Bulatović i Danila Ivezića.

Programom Vijeća za 2013. planirana Tribina „*Hrvatska u EU i nacionalne manjine*“ će biti održana 2.10.2013. Uvodničar je predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Aleksandar Tolnauer.

Prisutni su informirani i o Tribini „*Jezična različitost*“ u organizaciji Koordinacije nacionalnih manjina Grada Zagreba na kojoj će se 9.10.2013. govoriti o crnogorskom jeziku uz učešće prof. emer. dr. sc. Josipa Silića - autora crnogorske gramatike i pravopisa. Tribina će biti održana u prostorijama Društva hrvatskih književnika.

PREDSTAVLJANJE CRNOGORACA U MEDIJIMA

Naši predstavnici učestvovali su u više emisija u kojima je predstavljena crnogorska nacionalna manjina u Republici Hrvatskoj. U emisiji na TV Jabuka nastupio je 27.8. Danilo Ivezić; u emisiji NACIONALNE MANJINE na TV Z1 govorili su 30.9. Dušan Mišković i Milanka Bulatović; na I programu HRVATSKI RADIO učestvovali su 5.10. Milanka Bulatović i Danilo Ivezić; u emisiji RODNA GRUDA na postaji Radio MARTIN govorio je 27.10. Danilo Ivezić.

DVIJE SJEDNICE PREDSDJEDNIŠTVA DRUŠTVA „MONTENEGRO“ ZAGREB

Četrnaesta i petnaesta sjednica Predsjedništva Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb održane su 2. i 21.10. ove godine u Crnogorskom domu u Zagrebu. Sjednice je sazvao i vodio Dušan Mišković, predsjednik Društva.

Sjednice su prvenstveno bile posvećene pripremama za „Lučindanske susrete 2013“. O pripremama programa Lučindanskih susreta na prvoj od tih sjednica izvijestio je Dušan Mišković, istakavši da je pokrovitelj ovogodišnjih susreta, kao i do sada, gradonačelnik Grada Zagreba, da su sredstva za ovogodišnju manifestaciju osigurana od Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Grada Zagreba te da je Kotor grad-gost ovogodišnjih susreta. Na drugoj sjednici on je iznio da je program manifestacije utvrđen sa svim pojedinostima, da su pozivi uzvanicima i svima ostalima poslani, da će prostor Studentskog centra u Zagrebu gdje se održava manifestacija biti osiguran od jutarnjih sati sve do 16 sati, da je osigurana tehnika (razglas, ozvučenje i dr.), da su u izradi veliki plakati i natpisi na ulazu i dvorani, da su osigurana parkirališna mjesta za uzvanike i goste te da će na vrijeme biti nabavljena raznolika hrana za domjenak (dogovorena je usluga posluživanja i iznajmljivanja potrebnog posuđa i pribora). Sve članice i članovi Predsjedništva čine Organizacijski odbor ovogodišnjih Lučindanskih susreta sa pojedinačnim zadacima, koji su, između ostalog, obuhvatali doček gostiju (Dušan Mišković, Radomir Pavićević i Danilo Ivezić), brigu o gostima iz Kotora (Nataša Musić i Snežana Šakotić) i brigu o njihovom prijevozu na relaciji hotel - Studentski centar (Čazim Asović) te brigu o sjedištima za uzvanike (Božidar Jovanović).

Na sjednici od 2.10. bilo je riječi i o realizacija programa rada Društva „Montenegro“ u narednom periodu, pa je Milanka Bulatović, tajnica Društva podsjetila na programe koji slijede u 10. mjesecu: Tribina: „Hrvatska u EU i nacionalne manjine“ (2.10.), Tribina o crnogorskom jeziku (9.10.), Dokumentarni film u Crnogorskom domu (10.10.), izložba Ljiljane Koci u galeriji Društva (17.10.), glazbeno poetska večer sa Majom Perfiljevom (25.10.), Lučindanski susreti (27.10.) i putopisna večer sa Biserkom Glasnović (31.10.).

Dušan Mišković istaknuo je obvezu izrade kvartalnog izvješća Društva „Montenegro“ koje će se u propisanom roku dostaviti Savjetu za nacionalne manjine.

UMRO AKADEMIK RADOSLAV ROTKOVIĆ

DJELA

Crnogorsko književno nasljeđe (1976.)

Pregled crnogorske književnosti od najstarijih vremena do 1918. (1979.)

Tragajući za Ljubišom (1982.)

Sazdanje Cetinja, izvori i legende (1984.)

Savremena drama i pozorište u Crnoj Gori (sa Sretenom Perovićem, 1987.)

Odakle su došli preci Crnogoraca (1995.)

Kratka ilustrovanja istorija crnogorskog naroda (1996.)

Crna Gora i Dušanovo carstvo (1997.)

Kraljevina Vojslavljevića, zbornik izvora i legendi (1999.)

Oblici i dometi bokokotorskih prikazanja (2000.)

Bitka na Vučjem dolu (2000.)

Velika zavjera protiv Crne Gore (2001.)

Ilustrovanja istorija crnogorskog naroda (2005. i 2006.)

Storia del Montenegro (2007.)

Jezikoslovne studije (2010.)

Teatar bez kuće (2011.)

Istorija crnogorske književnosti, tom 2, Od početaka pismenosti do 1852. (2012.)

Tako je govorio Rotković (2013.)

Danas 8. septembra, u 86. godini, poslije kraće bolesti umro je akademik dr Radoslav Rotković, naučnik, filolog, istoričar. Rotković je u toku šest decenija svog rada, u raznim oblastima stvaralaštva, napisao preko četrdeset literarnih i naučnih djela. U nauci se zalagao za činjenice, a u literaturi za visoke estetske kriterijume.

Svojim djelom i životom borio se za dostojanstvo Crne Gore, njenu nezavisnost i međunarodni ugled. Živio je uspravno. Tako je i umro, ostvljavajući za sobom impozantno djelo.

Rotković je rođen 1928. u selu Mojdež u Herceg Novom. Gimnaziju je završio u Kotoru. Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu. Doktorirao 1979. na Zagrebačkom sveučilištu.

Bio je direktor Odjeljenja za društvene nauke Leksikografskog zavoda Crne Gore, do njegovog ukidanja 1990. U periodu 1992. – 1998. bio poslanik Liberalnog saveza Crne Gore u crnogorskom parlamentu. Dobitnik je 2010. Trinaestojulske nagrade, najvećeg crnogorskog nacionalnog priznanja, te drugih brojnih nagrada.

Bio je član DANU, član uredništva i saradnik časopisa *Lingua Montenegrina*, kao i drugih naučnih publikacija.

Dr Rotković je napisao prvu *ISTORIJU CRNOGORSKE KNJIŽEVNOSTI*, kapitalno djelo u kome je sublimirao hiljadugodišnju duhovnost ovih prostora, uspostavljajući njen kontinuitet, smatrajući to i svojim životnim djelom

NZCH je, u zajednici sa Dukljanskom akademijom nauka i umjetnosti i Skaner studiom iz Zagreba, objavila 2011., pod naslovom *Teatar bez kuće*, zbirku dramskih tekstova akademika Rotkovića koji nijesu bili izvođeni na sceni, a iste godine je NZCH, u zajednici sa Centralnom narodnom bibliotekom Crne Gore „Đurđe Crnojević“, Maticom crnogorskom i Skaner studiom, izdala knjigu *Njegoš i Hrvati*, posvećenu vezi Njegoša i hrvatskih intelektualaca njegovoga doba, koja počinje istoimenom iscrpnom uvodnom studijom akademika Radoslava Rotkovića.

(Izvor: *montenegrina.net*)

„Crnogorski glasnik“ izlazi uz finansijsku potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Zagrebačke županije – predstavnika crnogorske nacionalne manjine Zagrebačke županije. Pozivamo Crnogorke, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i priložima pomognu redakciji „Glasnika“ na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista. Tekstovi nijesu lektorisani te se izvinjavamo autorima i čitaocima.

OMAZ VALTAZARU BOGIŠIĆU

1834. – 1908.

...

Bilo je vrijeme, i ono je dugo predugo, skoro punih pet vjekova trajalo, kada se je moglo s punim razlogom reći da ove mile gore naše ne trebaju regula. Tada je za svakog Crnogorca važila jedna sveta regula: da s puškom u ruci brani milo ognjište slobode i nezavisnosti svoje, otadžbinu svoju, Crnu Goru. I u ovome času, se evo spremamo, da staroj reguli crnogorskoj pridamo još neke nove uredbe i zakone, s kojijema će se Crna Gora, jednim zamašnim korakom u naprijed, približiti uređenim državama jevropskim.

...

CRNOGORCI!

Uvodeći u život ovaj građanski zakonik, i dajući mu snagu, Ja vam zapovijedam, svijema i svakome, da mu se pokoravate.

Pred ovim zakonom da umukne svačija volja, a neka se čuje samo volja njegova, volja zakona. Od svijeh vlasti, a naročito od sudija, najstrože zahtijevam, da su strogi i savjesni vršoci zakona i da u primjeni zakonskih određenja ne gledaju ni ko je ko, ni ko se kako zove, ni kog je roda i plemena, ni koji položaj zauzima, ni kojim se krstom krsti ili se ne krsti.

Iz besjede Knjaza Nikole od 26. aprila 1888. godine

Povodom 125 godina od donošenja Opšteg imovinskog zakonika za Knjaževinu Crnu Goru, u organizaciji Matice crnogorske Ogranak Cetinje, u Kraljevskom pozorištu „Zetski dom“ na Cetinju, u četvrtak 19.9.2013. godine u 20 h, održan je **OMAZ VALTAZARU BOGIŠIĆU**, čuvenom tvorcu tog svjetski priznatog imovinskog zakonika. Zakonik služi na ponos Crnoj Gori i čini čast njegovom tvorcu i Knjazu Nikoli po čijem nalogu je ova poznata kodifikacija donešena. O Valtazaru Bogišiću, brojnim poštovaocima njegovog djela govorio je prof. dr Zoran Rašović, član CANU, jedan od tvoraca brojnih imovinskih zakona koji se danas primjenjuju u Crnoj Gori.

U dramskom dijelu programa učestvovali su glumci Aleksandar Radulović, Ivana Mrvaljević i Zoran Vujović a u muzičkom dijelu Gudački orkestar Muzičke akademije sa Cetinja sa dirigentom Radovanom Papovićem.

Prisutne je pozdravio predsjednik Matice crnogorske Dragan Radulović i između ostalog kazao:

«Opšti imovinski zakonik Valtazara Bogišića, zakon kojega se večeras sjećamo s dužnim poštovanjem, a njegovom tvorcu odajemo zasluženu počast, i u vrijeme proglašenja, prije 125 godina, bio je od strane relevantnih naučnika Evrope i južnoslovenskih zemalja ocijenjen kao djelo izuzetne pravne vrijednosti.

Zakon je tačka u kojoj se srijeću etika i politika, jasan izraz želje jedne zajednice da odnose unutar sebe uredi na civilizovan način, i da njime, pažljivo čuvajući razumijevanje vlastitog bića, nedvosmisleno iskaže pripadnost savremenom svijetu i vrijednostima koje ga oblikuju.

Bogišićev Zakonik je to bio u svom vremenu, ali njegov civilizacijski smisao i danas Crnom Gorom odjekuje snažno i nadahnjujuće!»

Projekat Omaž Valtazaru Bogišiću je osmislio i rukovodio njim Vesko Pejović.

(Izvor: www.cetinje-mojgrad.org, 21.9.2013.g.)

KNJIGA „CRNOGORSKA PRAVOSLAVNA CRKVA IZMEĐU PETROGRADA I CARIGRADA“ PREDSTAVLJENA U PODGORICI

Knjiga „*Crnogorska pravoslavna crkva između Petrograda i Carigrada*“ autora Vladimira Jovanovića, objavljena u izdanju Pobjede i Otvorenog kulturnog foruma (OKF) sa Cetinja, predstavljena je 4. oktobra u Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumović“. Autor knjige predstavio je do sada nepoznata dokumenta sa šokantnim podacima koji otklanjaju svaku sumnju u autokefalnost Crnogorske pravoslavne crkve.

Na promociji su, pored Vladimira Jovanovića, govorili izvršni direktor Pobjede Lav Lajović i direktor OKF-a, književnik Milorad Popović. Moderator je bio publicista i književni kritičar Vlatko Simunović.

Lav Lajović je ocijenio da Jovanovićeve knjige predstavlja odličan autorski i izdavački poduhvat, koji ima snagu da crnogorskoj javnosti predoči istinu o autokefalnosti Crnogorske crkve.

– Ovakvi izdavački poduhvati su Pobjedina misija. Želja nam je da budemo sudionici opšte društvene debate, kao što je pitanje Crnogorske pravoslavne crkve i njene nezavisnosti. Ne može nijedan čovjek i nijedan narod da bude u miru dok ne sazna istinu, a istina će nas osloboditi – rekao je Lajović.

Milorad Popović ocijenio je da je šteta što se tek 2013. godine pojavljuje ovako moćan dokaz o autokefalnosti Crnogorske crkve.

– Zaista sam srećan što se pojavila knjiga, moćna i ubjedljiva, za svakoga ko poštuje činjenice, ko nije fanatik i manipulant, ko ima zrno časti, ko poslije ovoga više neće moći dovesti u pitanje utemeljenje Crnogorske pravoslavne crkve – ocijenio je Popović.

U knjizi je analizirano i predstavljeno 100 faksimila dokumenata iz arhiva Ruske i Carigradske patrijaršije, koji svjedoče o kanonskim temeljima samostalnosti Crnogorske pravoslavne crkve. Knjiga se od petka može kupiti na svim prodajnim mjestima u Crnoj Gori po cijeni od 4,99 eura.

Vladimir Jovanović je rekao da njegova knjiga dokazuje da svako ko negira samostalnost Crnogorske pravoslavne crkve „huli na istinu“, a da njegov materijal predstavlja samo mali promil dokumenata koji su dostupni svima i dokazuju nezavisnost Hristove crkve u Crnoj Gori.

Mislim da sam navukao smrtne neprijatelje među većim brojem profesionalnih istoričara jer će sad oni morati da izbucaju određene svoje stranice, ako ne i čitave knjige. Ono što njih, pretpostavljam, najviše boli je da sam, osim objavljivja novih izvora, dodatno, iz već poznatih činjenica, izvukao i logički potpuno utemeljene zaključke.

Vladimir Jovanović

– Crnogorska crkva je stvorila Crnu Goru. To je činjenica. Naši mitropoliti su stajali sa svojim klirom i sa narodom su predvodili oslobodilačku borbu našeg naroda i stvorili su našu državu – rekao je Vladimir Jovanović.

On je predočio da se u knjizi nalaze dokumenta koja otkrivaju zapostavljenu stranu ličnosti Petra II Petrovića Njegoša kao poglavara Crnogorske crkve, ali i opovrgavaju brojna falsifikovana svjedočanstva koja negiraju autokefalnost pravoslavne crkve u Crnoj Gori. Podvukao je da postoji više od hiljadu dokumenata koji potvrđuju tvrdnju izrečenu u njegovoj knjizi i pozvao sve zainteresovane da ih pronađu, pročitaju i da, uz malo truda, utvrde istinu o statusu Crnogorske pravoslavne crkve.

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 5. i 7. oktobar 2013.g.)

Čestitajući crnogorskoj spisateljici Dragani Tripković na prestižnom priznanju, podsjećamo čitaoce da je Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske (u zajednici sa „Antibarbarusom“, Zagreb i „Plimom“, Ulcinj) 2007.g. objavila zbirku poezije „Pjesme“ mlade poetese te da je Dragana Tripković jedna od četiri autorice „Prve antologije savremene crnogorske ženske poezije“, koju NZCH objavljuje u okviru svoje ovogodišnje izdavačke djelatnosti.

DRAGANA TRIPKOVIĆ DOBITNICA TREĆE NAGRADE „A SEA OF WORDS 2013“

Pjesnikinja Dragana Tripković dobitnica je treće nagrade na konkursu „A Sea of Words 2013“. Nagradu za kratku priču mladih autora Evrope i Mediterana svake godine dodjeljuju Institut za Mediteran (IEMed) iz Barselone i međunarodna fondacija „Ana Lind“.

Crnogorskoj književnici Dragani Tripković pripala je treća nagrada za naslov „Vodeni grad“. Prema odluci žirija, prvu nagradu dobio je Danijel Lopez Bonicna iz Slovenije za priču „Zmajski Most“. Druga nagrada, za kratku priču „Errors allowed“ dodijeljena je Kristoforosu Pavlakisu iz Grčke. Nagrade su laureatima uručene na svečanoj ceremoniji održanoj 16. septembra na Institutu za katalonske studije u Barseloni.

U procesu konkursne selekcije međunarodni žiri je razmatrao 241 literarno djelo iz 43 zemlje Unije za Mediteran. Priče odabranih 15 finalista predselekcije biće publikovane u knjizi „A Sea of Words 2013“. Mogućnost učešća autora iz Crne Gore na ovom Konkursu proizilazi iz ugovorene saradnje Ministarstva kulture i Fondacije „Ana Lind“, internacionalne organizacije za međukulturni dijalog Evrope i Mediterana.

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 18. septembar 2013.g.)

Knjiga „Njegoš i Hrvati“ predstavljena u Kotoru

SLOBODARSKI MENTALITET I JUNAŠTVO

Knjiga „Njegoš i Hrvati“ predstavljena je u četvrtak večer (10.10.) kotorskoj čitalačkoj publici u Galeriji solidarnosti – palata Pima. Predstavljanje knjige organizovano je u okviru obilježavanja 200 godina od rođenja Petra II Petrovića Njegoša, prenosi radio Dux.

U ime organizatora, brojne goste i zvaničnike pozdravio je predsjednik Hrvatskog građanskog društva Crne Gore Kotor Mirko Vičević, direktor javne ustanove Muzeji Kotor Andro Radulović i predsjednica Matice crnogorske ogranak Kotor Vesna Vičević. O knjizi su govorile istoričarka umjetnosti mr. Marija Mihaliček i Vesna Vičević.

– Na stranicama ove knjige je sabrana već poznata historiografska građa, rasuta po knjigama i stručnim časopisima, svjedočanstva o Crnoj Gori i percepcija Njegoševе ličnosti izrečena kroz memoare, dnevnike, izvještaje njegovih hrvatskih savremenika, kao i kroz istorijske rasprave i književne studije hrvatskih autora XX stoljeća. Izborom urađenim u Nacionalnoj biblioteci sa Cetinja, pred nama je sadržaj koji će biti ovako objedinjen, lakše dostupan istraživačima, ali sigurna sam, i pružiti zanimljivu građu svim zainteresiranim za istorijsko-političku i kulturnu tematiku zajedničke prošlosti Hrvatske i Crne Gore – kazala je predstavljajući knjigu Mihaliček.

Predstavljajući knjigu Vesna Vičević je podsjetila na posjetu Njegošu na Cetinju, u maju 1841. godine, Ljudevita Gaja i Antuna Mažuranića, brata Ivana Mažuranića.

– Gajeva i Njegoševa saradnja bila je evidentna, značajna na polju ideja ilirizma, uz to i prijateljska, ali po mišljenju Krsta Pižurice „malo je čudnovato i zagonetno zašto je toliko malo

---

dokumenata sačuvano o /njihovim/ vezama i prepisci koja je sigurno obavljena“ – kazala je Vičević.

Prema njenim riječima, Antuna Mažuranića očigledno je impresionirao slobodarski mentalitet i junaštvo Crnogoraca u borbi sa Turcima pa je po povratku ispričao sve svom bratu Ivanu kojemu je to bila inspiracija za čuveno djelo „*Smrt Smail-age Čengića*“ u kojem pominje i puno tačnih detalja sa Cetinja koji potvrđuju da ih je mogao saznati samo od brata Antuna koje je ovaj čuo od Vladike.

Izdavači ovog dragocjenog izdanja su Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Centralna narodna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“, Matica crnogorska i „Skaner studio“ d.o.o. Urednici su akademik prof. dr. Radoslav Rotković i prof. Jelena Đurović. Knjiga je štampana u Zagrebu 2011. Na početku večeri minutom ćutanja odana je počast istaknutom članu Crnogorske matice, istoričaru, naučniku, piscu, jednom od autora knjige „*Njgoš i Hrvati*“ prof. dr. Radoslavu Rotkoviću. Njgoševa pisma interpretirao je režiser Petar Pejaković.

A.Đ.

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 11. oktobar 2013.g.)

ONLINE KURS CRNOGORSKOG JEZIKA

Od danas je u funkciji on-line kurs crnogorskog jezika, čime je ovaj zahtjevni projekat Centra za iseljenike, kojim se nastoji proširiti poznavanje matičnog jezika širom naše dijaspore, ugledao svjetlost dana. Ovom jedinstvenom kursu može se pristupiti preko banera istaknutog na vidnom mjestu sajta Centra (www.dijasporacg.me), ali i direktno, putem linka www.crnogorski-online.me. Sajt je osmišljen kao mjesto na kojem naši iseljenici, zavisno od nivoa znanja, mogu učiti prve riječi, ali i u potpunosti savladati crnogorski jezik zahvaljujući opširno predstavljenoj gramatici. Kada je riječ o sadržaju, kurs

obuhvata: azbuku i abecedu, petnaest lekcija pomoću kojih se iz različitih životnih oblasti uče osnovni izrazi, zatim rječnik sa oko šesto riječi i već pomenutu gramatiku.

Kreiran je u dvijema varijantama, ćirilčnoj i latiničnoj, što je odraz Ustavom potvrđene jednakosti dvaju pisama. Ono što posebno treba istaći jesu multimedijalne mogućnosti ovog on-line kursa. Naime, cjelokupan sadržaj na sajtu (izuzev gramatike koju, zbog osobenosti jezika, nije moguće adekvatno prevesti) dostupan je na engleskom i španskom jeziku. Centar se odlučio za ova dva svjetska jezika imajući u vidu da će putem prvog, koji danas važi za univerzalno sredstvo komuniciranja, iseljenici iz Evrope, Sjeverne Amerike i Australije lakše upoznavati naš jezik, dok je španska verzija viđena kao prilika da naši brojni iseljenici iz Južne Amerike ojačaju i njeguju svijest o dalekoj matici i njenom nasljeđu. Pored toga, pristup sadržaju dodatno je olakšan zahvaljujući savremenom audio-dodatku lekcijama, alfabetu i rječniku; to znači da će oni koji na ovaj način uče crnogorski jezik imati mogućnost da čuju kako se tačno izgovaraju glasovi, riječi i fraze. Prilikom samog ulaska na sajt, korisnici treba da se odluče za jedno od pisama (ćirilica ili latinica), a pošto pristupe glavnoj stranici, u skladu sa afinitetima ili mogućnostima, da izaberu neki od dva *posredujuća* jezika (španski ili engleski). Pomoću vidno istaknutih *play* oznaka pristupa se audio-sadržaju, a prevod je nevidljiv dok se željena riječ ili rečenica ne dotakne cursorom. Uz moderan, sa ukusom osmišljen dizajn i kreativna rješenja u pogledu sadržaja, ovaj sajt je nesumnjivo jedinstven u regionu. Autor-ski tim projekta (prof. dr Milan Vukčević, doc. dr Miloš Krivokapić, Nikola Nikolić i Elvira Bekteši izražava uvjerenje da će on-line kurs crnogorskog jezika biti od velike koristi našim iseljenicima širom svijeta i da će ova lako dostupna inovacija učvrstiti most između dijaspore i matice.

(Izvor: www.dijasporacg.me, 26 avgust 2013.)

Koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba pridružila se obilježavanju ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju predstavljajući jezičnu raznolikost nacionalnih manjina na više javnih tribina u Društvu hrvatskih književnika, a u okviru projekta „Jezična raznolikost u Hrvatskoj“. Cilj tribina (organizovanih po grupacijama jezika kako bi se pokazalo što pojedine jezike spaja) jeste predstavljanje jezičnog i kulturološkog života nacionalnih zajednica u Hrvatskoj i povezivanje određenih kulturno-jezičnih sredina u savremenom okruženju, u uslovima globalizacije i unificiranog razvoja svijeta.

Tribina u Društvu hrvatskih književnika u Zagrebu

JEZIK U JEZIKU

U organizaciji Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba, Društva hrvatskih književnika, Društva hrvatskih književnih prevodilaca i Filozofskog fakulteta u Zagrebu, održana je 9.10., u prostorijama DHK u Zagrebu, tribina „**Jezič u jeziku**“ na kojoj su – u okviru projekta „*Jezična raznolikost u Hrvatskoj*“ i uz suorganizaciju predstavnika bugarske i crnogorske nacionalne manjine u Gradu Zagrebu – predstavljeni bugarski i crnogorski jezik.

Kako je projektom predviđeno da se na tribinama na početku ukratko predstave nacionalne manjine na području grada Zagreba odnosno u Hrvatskoj (njihov sastav, porijeklo, migracije, asimilacija ...), uvodničari na skupu bili su tajnik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba g. Danilo Ivezić i predstavnik bugarske nacionalne manjine Grada Zagreba g. Raško Ivanov, a potom su o nekim odlikama i posebnostima crnogorskog i bugarskog jezika govorili prof. emer. dr. sc. Josip Silić (Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet u Zagrebu), lektorica za bugarski jezik dr. sc. i Penka Barakova (Odsjek za bugaristiku, FFZG) i prevoditeljica Ivana Primorac, dipl. bugaristica.

Brojni prisutni na tribini u Društvu hrvatskih književnika, a među njima je bila i prva sekretarica Ambasade Crne Gore u Republici Hrvatskoj gospođa Ana Zeković, bili su tako u prilici da saznaju kako se npr. član u bugarskom jeziku (u kom se „članuje“ skoro svaka riječ!) nalazi iza a ne ispred riječi (kako je to u većini jezika u kojima postoji član) ili da se podsjetite da u bugarskoj gestikulaciji, kada je u pitanju neverbalna negacija ili afirmacija, vrijede suprotni pokreti od nama uobičajenih.

Tribina je bila i pravo mjesto da prof. Josip Silić još jednom istakne kako bosanski (bošnjački), crnogorski, hrvatski i srpski jezik pripadaju istome sistemu - štokavskome, ali različitim standardima. Pojasnio je da ti jezici, kao činjenice istoga sistema, imaju isti broj fonema (glasova) – 36, ali da ni u jednom od njih nisu svi ti fonemi ostvareni, već ih bosanski (bošnjački), hrvatski i srpski imaju 31, a crnogorski 33. Naglasio je da je sistem pravilo, i to lingvističko, tj. unutarjezično, dok je standard takođe pravilo pravilo, ali sociolingvističko, tj. i unutarjezično i izvanjezično. Stoga sistem prihvata i društveno pravilno i društveno nepravilno, a standard prihvata samo društveno pravilno.

Z.D.

Uvaženi prof. emer. dr. sc. Josip Silić – čiji smo rad „Još jedan prilog tezi o različitosti standardnoga jezika i jezika umjetničke književnosti“ objavili u 82. broju „Crnogorskog glasnika“ – sudjelovao je u radu još jednog skupa u Društvu hrvatskih književnika u Zagrebu. Na međunarodnoj naučnoj konferenciji održanoj povodom velikog jubileja crnogorskog vladara, vladike i pjesnika, govorio je o jeziku umjetničkog djela na predlošku „Gorskoga vijenca“ Petra Petrovića Njegoša iz 1847. godine.

NAUČNI SKUP POSVEĆEN NJEGOŠU U ZAGREBU

Međunarodna naučna konferencija „*Recepcija i novo čitanje Njegoševa djela*“ – posvećena Petru Drugom Petroviću Njegošu povodom obilježavanja 200 godina od rođenja crnogorskog državnika, vladike i pisca – održana je 19. oktobra u prostorijama Društva hrvatskih književnika u Zagrebu. Skup su organizovali Matica hrvatska, Hrvatsko-crnogorsko društvo prijateljstva „Croatica-Montenegrina“, Društvo hrvatskih književnika iz Zagreba i Institut za crnogorski jezik i književnost iz Podgorice, a pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta i Ministarstva kulture Republike Hrvatske, te ministarstava nauke i prosvjete Crne Gore.

Konferenciji su prisustvovala brojne ugledne ličnosti iz hrvatskog i crnogorskog javnog, kulturnog i naučnog života, među kojima ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj Nj.E. Igor Građević, akademik HAZU i član Matice hrvatske Josip Bratulić i slavni reditelj crnogorskoga porijekla Veljko Bulajić.

Skup je otvorio predsjednik Društva hrvatskih književnika Božidar Petrač. On je podsjetio da hrvatsko-crnogorske kulturne veze postoje od ranoga srednjega vijeka te naglasio da su se najsnažnije književne i kulturne veze ostvarile za vrijeme dinastije Petrovića, prije svega Njegoša:

– Njegoš, velikan crnogorske književnosti, duhovnosti i politike, čiju 200. obljetnicu rođenja danas obilježujemo, potaknut hrvatskim narodnim i kulturnim preporodom bio je taj koji je posebice osnažio veze između dvaju naroda, zauzimajući se za slobodu Hrvata i nudeći im oružanu pomoć. Komunicirao je s glavnim osobnostima hrvatske politike i kulture održavajući s njima stalne dodire i veze. Nije li naš Mažuranić, čiju ćemo 200. obljetnicu rođenja slaviti sljedeće godine, spjevao epohalno djelo hrvatske književnosti XIX. stoljeća, imajući u vidu nacionalni otpor Crne Gore i crnogorskoga naroda protiv tuđinske vlasti? Nije li u Zadru 1868. objavljeno prvo latiničko izdanje Njegoševa „*Gorskoga vijenca*“? Nije li se hrvatski filolog Milan Rešetar pedeset godina bavio proučavanjem i izdavanjem Njegoševa velepepa?

U plenarnom dijelu skupa saopštena su četiri referata: prof. dr. Milorad Nikčević „*P. P. Njegoš u hrvatskom političkom i književno-kulturnom obzoru*“, akademik Josip Bratulić „*Rešetarova izdanja Gorskog vijenca Petra II. Petrovića Njegoša*“, dr. sc. Alojz Štoković „*Njegoševa politička percepcija u kontekstu europskih integracijskih procesa u II. polovici XVIII. i u I. polovici XIX. stoljeća*“, doc. dr. sc. Adnan Čirgić „*Njegošev jezik u odnosu na crnogorske govore (s posebnim osvrtom na njegovski govor)*“.

U odjeljenim sekcijama saopšten je veći broj radova, a među njima i: Jakov Sabljčić „*Njegoš kao književni lik*“, Vladimir Vojinović „*Najnovija crnogorska književnost prema Njegošu*“, Josip Silić „*Još jedan prilog jezika umjetničkog djela na predlošku Gorskog vijenca (1847) P. P. Njegoša*“, Milica Lukić „*Svijet simbola Njegoševe Luče mikrokozma (1845)*“, Vera Blažević Krezić „*Njegošev jezik u interpretacijama hrvatskih jezikoslovaca*“, Vanda Babić „*Njegoš i Bokelji*“, Ljudmila Vasiljeva „*Jezik u doba Njegoša, Mažuranića i Ševčenka (iznovljavanje)*“, Nela Savković „*Retorički oblici u djelu Petra II Petrovića Njegoša*“, Ante Bežen „*Upoznavanje učenika u Hrvatskoj s osobitostima crnogorskog jezika na tekstovima Petra Petrovića Njegoša*“.

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 18. i 19. oktobar 2013.g.)

Iz našeg 67. broja čitaoci su saznali da je Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba započelo znanstvenoistraživački projekt „Hrvatski državni arhiv o Sekuli Drljeviću“. Rezultate cijelog projekta trebalo bi objaviti u posebnoj publikaciji, a u „Crnogorskom glasniku“ se u ovom broju završava feljton u kojem mr. sc. Željko Karaula – doktorand povijesti na Hrvatskim studijima u Zagrebu i rukovodilac tog projekta – na popularan način prikazuje političke i kulturne veze dr. Sekule Drljevića sa Zagrebom i Hrvatskom.

Željko Karaula

Dr. SEKULA DRLJEVIĆ – PRILOZI ZA BIOGRAFIJU OBZORI HRVATSKO-CRNOGORSKIH VEZA (X. DIO)

U Zagrebu i izbjeglištvu u Austriji u logoru za raseljena lica u Judenburgu 1944.-1945. Slom Drljevićeve vizije „samostalne“ Crne Gore)

U proljeće 1944. Sekula Drljević se preseljava iz Zemuna u Zagreb te u srpnju iste godine osniva u predgrađu Zagreba, Podsusedu 22. srpnja 1944. Crnogorsko državno vijeće (CDV) s privolom i financijskom podrškom vlade NDH, kao privremenu vladu Crne Gore u emigraciji, sa zadaćom da bude nosilac daljnje akcije ostvarivanja ideje osnivanja crnogorske države. O ovoj akciji Drljević je formalno obavjestio vladu NDH, njemačko poslanstvo i ostale misije koje su se nalazile u Zagrebu. Položaj predsjednika CDV-a Drljević zadržava za sebe, a ostali članovi bili su: Savić Marković Štedimlija, dr Savo Bašović, Krsto Brajović, Nastadin Zečević, dr Filip Šoć, Dušan Stojanović i Đuko Perović (nešto kasnije je u sastav CDV primljen i Dušan Krivokapić, koji je slovio kao Drljevićev „minister vanjskih poslova“). Ubrzo je na radio-stanici „Glas Hrvatske“ Drljević održao govor u kojem je javno naglasio osnivanje CDV-a i njegove ciljeve naglašavajući «da će crnogorski narod produžiti borbu s parolom: „Sloboda Crne Gore ili smrt“». Navodno je emisija bila namijenjena Crnogorcima u SAD-u. Uskoro su tu vijest objavile njemačke telegrafске agencije, pa i neke švicarske.

Poslije rata je pred istražnim organima Jugoslavije njegov suradnik dr. Savo Bašović odgovorio na pitanje zašto je Drljević izabrao Zagreb za najpodesnije mjesto svog djelovanja na sljedeći način: «Drljević je bio u Zemunu do 1944. Kako se je govorilo otud je pošao radi opasnosti od Nedićevih ljudi, ali je vjerovatnije da je to učinio radi približavanja frontne crte. Dok je bio u Zemunu pisao je i napisao knjigu „Sukobi na Balkanu“, a kad je došao u Zagreb počeo je voditi politiku i pisati u novinama. Vjerojatno je da je smatrao Zagreb pogodnim i radi toga što je naišao na dobar prijem i što je tu dobio mogućnosti za svoj rad».

Ante Pavelić

Zbog sukladnosti interesa Drljevićeve političke platforme „suverene Crne Gore“ i interesa NDH u cilju slabljenja Srbije i sprečavanja njenog izlaska na more (*Srbija po Paveliću mora ostati i pod njemačkim vodstvom tek beznačajna državica*) Drljević uspostavlja bliske veze s Poglavnikom Antom Pavelićem kojega Drljević poznaje još iz parlamentarnih aktivnosti u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, te posebno iz procesa makedonskim studentima u Skoplju 1928. godine, kojima su Drljević (kratkotrajno) i Pavelić bili branitelji.

I u Zagrebu Drljević uz pomoć svojih emisara i pouzdanika uspostavlja i održava prijašnje veze s njemačkim faktorom, odnosno njemačkim zvaničnicima jer se nakon kapitulacije Italije u rujnu 1943. Crna Gora nalazi u njemačkim rukama. Usprkos značajnim vezama s pojedinim njemačkim časnicima SS-a, Abwerom i pojedinim

---

njemačkim diplomatima (posebno veleposlanikom Reicha u NDH Kascheom koji pomaže Drljeviću da uspostavi vezu s Berlinom), službeno je njemačko poslanstvo u Zagrebu upućivalo Drljevića da se obrati glavnom političkom činitelju njemačkom komandantu za Jugoistok Hermannu Neubacheru, koji je bio nosilac projekta ujedinjavanja kontrakomunističkih snaga u Srbiji, Crnoj Gori i Albaniji radi uspješnijeg suprostavljanja nadirućim partizanima, odnosno NOP-u. Drljević, međutim, nije s te strane naišao na očekivanu podršku jer je Neubacher imao vrlo loše mišljenje o snazi Drljevićevih pristaša u Crnoj Gori (federalistima) i o njemu osobno, što je značilo da treba još više intenzivirati akciju kod Nijemaca koji su njegove akcije podržavali, uz još svesrdniju pomoć diplomacije i utjecajnih ličnosti NDH. Neubacher se čak zanosio stvaranjem neke srpsko-crnogorske federacije kao najboljeg elementa borbe protiv NOP-a. Zbog toga je bio angažiran i bivši novinar iz Nikšića Dušan Krivokapić, koji je bio nastanjen u Berlinu, i na koga je Drljević računao u želji da se približi njemačkim političkim vrhovima u Reichu. Također je s istom zadaćom upućen u Beč i S. M. Štedimlja, koji je ondje radio pod okriljem Ministarstva vanjskih poslova NDH. Prema svemu sudeći bilo je uspjeha, Njemačka je sredinom ožujka 1945. priznala CDV i podržala Drljevićeve akcije, ali tada je već bilo prekasno.

Kao što je već rečeno ključna stvar koja je odbijala službene njemačke krugove da daju podršku Drljevićevoj koncepciji «nezavisne Crne Gore» pod njemačkim patronatom, bila su izvješća da on osobno i grupa ljudi oko njega, te CDV nemaju širu podršku u narodu, a posebno se isticao nedostatak bilo kakvih vojnih postrojbi koje bi podržavale politiku CDV-a. Zbog toga je Drljević osobito bio zainteresiran da organizira vlastite oružane snage, pri čemu je mislio prvenstveno na uključivanje crnogorskih četnika na svoju stranu (u više navrata su CDV i Drljević tražili od vlade NDH da mobilizira u posebne postrojbe Crnogorce kojih je bilo oko 2000 u NDH, ali te akcije nisu uspjevale). Upravo je sklop okolnosti na jugoslavenskom ratištu omogućio barem privremenu realizaciju tih planova, rascjep između četničkog komandanta u Crnoj Gori Pavla Đurišića i zapovjednika četničke komande i Jugoslavenske vojske u otadžbini (JVUO) Draže Mihailovića.

Pavle Đurišić

U prosincu 1944. četnička grupacija u Crnoj Gori, pod komandom četničkog komandanta Pavla Đurišića, koja je imala oko 8.700 boraca i oko 3.000 civila, žena i djece (četničke porodice), pripremala se zajedno s Nijemcima za povlačenje iz Crne Gore zbog partizanskih uspjeha. Plan je bio da se sve protupartizanske snage grupiraju na području Slovenije i sjeverne Italije i Istre te da se tu pruži zadnji otpor partizanskim snagama. Đurišić se sa svojom grupacijom povlačio preko istočne Bosne i u Trebavi se sastao s Dražom Mihailovićem. Mihailovićevoj sugestiji da se četničke snage vrate «u gerilu», jer je to gledište Vrhovne komande JVUO, Đurišić je suprotstavio već spomenuti plan povlačenja na zapad, u Sloveniju, s ciljem da se ondje stvori zajednička fronta protiv snaga NOP-a. Dobivši podršku svojih pomoćnika, Đurišić je uspio kod četnika stvoriti raspoloženje za daljnje povlačenje, tj.

protiv Mihailovićeve koncepcije. To je utjecalo i na stvaranje napetih odnosa s Mihailovićem. Istodobno je Đurišić uspostavio radio-vezu s Milanom Nedićem, te D. Ljotićem i popom M. Đujićem, koji su se zauzeli kod Nijemaca da se omogući dolazak četničkoj grupaciji u Sloveniju. Đurišić je nastavio kretanje prema zapadu. Pridružili su mu se i hercegovački četnici i četnički Romanijski korpus.

Zbog razlaza s Mihailovićem Đurišić je radi lakšeg i jednostavnijeg prebacivanja svojih ljudi preko teritorija NDH uspostavio prve kontakte i kasnije neposredne dodire s Drljevićevim predstavnicima, zainteresiran u prvom redu za prijelaz četnika preko teritorija NDH na područje Slovenije i Istre. Prve kontakte s Drljevićem je uspostavio njegov pomoćnik Dušan Arsović u Sarajevu. U pregovorima do kojih je došlo s Drljevićevim predstavnicima u Doboju, po svoj prilici početkom ožujka 1945., Đurišić je pristao da sklopi sporazum. U Zagrebu su se 16. ožujka sastali s Drljevićem Đurišićevi delegati Bećir Tomović, Milan Piletić, Dušan S. Pavlović i Vukosav Drljević. Sačuvani zapisnik tog sastanka sadrži tekst sporazuma koji je tom prilikom uglavljen. On glasi:

ZAPISNIK

Sastavljen dana 16. marta 1945. u Zagrebu izmedju predsjednika Crnogorskoga Državnog Vieća Dra Sekule Drljevića, s jedne strane izaslanika Crnogorske vojske koja se sada nalazi na teritoriju NDH, u okolici Dervente, a s druge strane predstavljene opunomoćenim delegatima CG.:

1. Prof. Bećira Tomovića
2. Vazdh. ppukovnika Milana Piletića
3. Ing. Dušana s. Pavlovića
4. Ing. Vukosava Drljevića

Nakon sjednica koje su održane izmedju potpisnika ovog zapisnika ustanovljeno je jedinstvo pogleda na sva pitanja, o kojima je govoreno, te je sastavljen ovaj zapisnik:

1. Crnogorska Vojska koja se sada nalazi pod komandom oficira Crnogoraca na području NDH ubuduće će se zvati Crnogorska Narodna Vojska, i priznaje se Vojskom Crnogorske Narodne Organizacije kojoj je cilj za uspostavu slobodne Crnogorske Države.

2. Crnogorsko Državno Vieće koje je vrhovna vlast Crnogoraca u emigraciji, Crnogorska Narodna Vojska priznaje svojom vrhovnom vlašću, a predsjednika Vlade i vodju Crnogorske Narodne Organizacije Dr-a Sekulu Drljevića svojim vrhovnim komandantom i obvezuje se pokoravati njegovim naredbama.

3. Crnogorska Narodna Vojska obvezuje se položiti pred Dr Drljevićem ili njegovim izaslanikom zakletvu koju polažu svi članovi Crnogorske Narodne Organizacije, t.j. zakletvu vjernosti Crnoj Gori i borbi za uspostavu samostalne Crnogorske Države.

4. Sve odredbe ovog zapisnika stupaju na snagu danom njegovog pravljenja i podpisa prisutnih. Punomoć podpisana od komandanta ppukovnika Pavla I. Djurišića prilaže se ovom zapisniku. Opunomoćeni izaslanici Crnogorske Vojske

Bećir Tomović , v.r.
Milan Piletić, v.r.
Dušan Pavlović , v.r.
Vukosav Drljević, v.r.

Predsjednik
Crnogorskog Državnog Vieća
Dr. Sekula Drljević

U Zagrebu 16. marta 1945.

U prilogu Zapisnika:

U prilogu prilažemo dnevnu zapovijed Crnogorskoj Narodnoj Vojski koju je izdao predsjednik Crnogorskog Državnog Vieća i vrhovni komandant Crnogorske Narodne Vojske Dr. Sekula Drljević u savezu sa postignutim sporazumom izmedju opunomoćenih izaslanika Crnogorske Vojske i Crnogorskog Državnog Vieća.

Savezno s ovim saznaje se, da je njemački poslanik g. Kasche izrazio želju da se sastane sa Dr. Sekulom Drljevićem

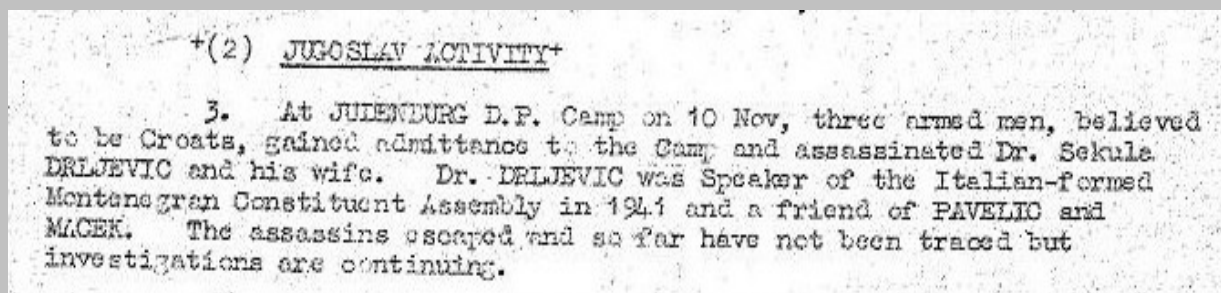
Prema tom sporazumu, Đurišić je postao operativni komandant Crnogorske narodne vojske, koji zapovijedi izdaje u ime vrhovnog komandanta Sekule Drljevića. Drljević je poduzeo kod vlasti NDH mjere za prihvaćanje ranjenika i bolesnika, kojih je potom oko 2700 prebačeno preko Save i smješteno u Staroj Gradiški. S druge strane i Mihailović je poduzeo akciju, ocjenjujući Đurišićev postupak kao »čistu izdaju« izvršenu u korist crnogorskih separatista S. Drljevića. Svakako je Drljeviću bio jedan od glavnih ciljeva da se postignutim sporazumom pridonese razbijanju Mihailovićeve četničke organizacije u Crnoj Gori. Međutim, Đurišić nije ostao ravnodušan na Mihailovićevu optužbu, pa je krenuo drugim pravcem, pokrenuo je svoje postrojbe desnom obalom Save prema Motajici i Lijevča-polju. Drljević je taj njegov postupak okvalificirao kao prekršaj sporazuma, obavijestivši o tome i ustaško vodstvo.

Tako su ustaške i domobranske jedinice iznenada napale Đurišićeve snage na Lijevča-polju, 4. travnja 1945. i u teškim borbama ih uništile. Tome je pridonijela i Drljevićeva propaganda preko vlastitih emisara, tako da je jedan broj četnika prišao na njegovu stranu, a glavninu je zahvatila demoralizacija i rasulo. Četnici koji su se predali smješteni su u Staroj Gradiški i Jasenovcu, pri čemu je većina četničkih glavešina na čelu s Đurišićem ovdje i pogubljena (među njima i poznati četnički ideolog Dragiša Vasić). Kod razbijene četničke vojske nastupila je reorganizacija, te je Drljević formirao tri brigade Crnogorske narodne vojske (1. brigada „Vuk Mićunović“, 2. brigada.

„Bajo Pivljanin“ i 3. brigada „Nikac od Rovina“), koje su potom prebačene na područje oko Karlovca, gdje su bile raspoređene pod komandu 2. i 5. ustaškog zbora.

Svoje nove postrojbe Drljević je posjetio 10. travnja 1945. u Staroj Gradiški i pri tome bivšim Đurišićevim četnicima i izbjeglicama održao govor i pozvao ih da «da budu vjerni samostalnoj Crnoj Gori, koju su Njemačka i NDH već priznale». Dana 28. travnja brigadama Crnogorske narodne vojske se dodijeljene nove zastave (crvena, crna i zelena boja) pri čemu im je također održan politički govor o njihovim ciljevima „borbe protiv nove komunističke Jugoslavije i protiv četnika Draže Mihailovića, a za slobodnu Crnu Goru.“ Treba biti realan i priznati da te tri brigade nisu tada predstavljale nikakvu vojničku snagu, jer se radilo o skupini ljudi potpuno fizički iscrpljenih i demoraliziranih kojima je jedini cilj bio da se domognu Austrije. Mnogi od njih su zapravo prišli Drljeviću iz nužde, a ne iz političkog opredjeljenja. (Mnoštvo svjedočanstva i dokumenata te opis događanja tijekom četničkog povlačenja iz Crne Gore donosi Branislav Kovačević u svom djelu „Stradanje crnogorskih četnika“, 2005.)

Međutim, ubrzo je došlo do sloma cijele njemačke bojišnice na prostoru NDH te crnogorske postrojbe pod vodstvom Dušana Stojanovića, Dušana Pavlovića, Boška Agrama i Dušana Krivokapića nisu ni stigle borbeno djelovati. Nakon njemačke kapitulacije zajedno s dužnosnicima NDH u povlačenju iz Zagreba prema Austriji našao se i Drljević sa suprugom i nekim članovima CDV-a. Privremeni smještaj Drljević je našao u engleskom logoru za raseljena lica u mjestu Judenburgu u Austriji.

+ (2) JUGOSLAV ACTIVITIES

3. At JUDENBURG D.P. Camp on 10 Nov, three armed men, believed to be Croats, gained admittance to the Camp and assassinated Dr. Sekula DRljeVIC and his wife. Dr. DRljeVIC was Speaker of the Italian-formed Montenegrin Constituent Assembly in 1941 and a friend of PAVELIC and MACEK. The assassins escaped and so far have not been traced but investigations are continuing.

*Iz izvješća engleskih vlasti u Austriji o ubojstvu Drljevića u logoru za raseljene osobe
(The National Archives, FO 371/46653)*

Od brojnih informacija i mistifikacija o Drljevićevom ubojstvu u logoru za raseljene osobe u Judenburgu 10. studenog 1945. engleski dokumenti iz logora govore o tome da je likvidiran od strane „grupe Hrvata“ koji su isti dan došli u logor, ali vjerojatno je točno pisanje Mihajla P. Minića u knjizi „Rasute kosti“, 2012. (reprint) da su ga likvidirali četnici koje Minić i poimenice spominje po nalogu četničkog vodstva čiji je predvodnik bio odvjjetnik Brašić.

Jedini problem s Minićevom knjigom je nepouzdanost mnogih navoda koji se spominju u cijeloj knjizi pa i u tom odlomku npr. da se u Judenburgu nalazio i Pavelić sa svojom vladom, da je Drljevićeva žena bila iz „vlasteoske porodice iz Zagreba“, da Englezi nisu vodili istragu o ubojstvu, da je ubojstvo dogovoreno s Pavelićem zbog buduće zajedničke suradnje ustaša i četnika, što se na osnovu danas istraženog može uglavnom negirati. Drljevićev grob do danas nije pronađen iako je evidentno da je sahranjen na nekom groblju u okolini logora u Judenburgu, najvjerojatnije Klagenfurtu.

Na kraju možemo samo dodati da je teško da bi Drljevićeva politička akcija za stvaranjem samostalnosti Crne Gore mogla u tim zadnjim godinama Drugog svjetskog rata tada imati podršku crnogorskog naroda (*da se ne govori o političkim realitetima gdje je Jugoslavija kao država u svim savezničkim dokumentima bila zadana*), u mnogo čemu zbog nedovoljne jasne crnogorske nacionalne identifikacije, ali i zbog vrlo uspješne komunističke promidžbe koja je Crnogorcima nudila nacionalnu slobodu u okviru nove jugoslavenske federacije.

(Kraj)

Priča Biserke Goleš Glasnović o Crnoj Gori
„U ZEMLJI ČUPAVOG PELIKANA“

BISERKA GOLEŠ GLASNOVIĆ rođena je u Novom Mestu. Od ranog djetinjstva živi u Zagrebu gdje je završila Osnovnu školu Stenjevec i IV. Gimnaziju. Na Filozofskom fakultetu diplomirala je hrvatski jezik i jugoslavenske književnosti 1983. Objavila je tri zbirke pjesama: *Prijetelnice moe* (Udruga Janjevo, Zagreb, 2000.); *Sasvim blizu* (Udruga Janjevo, Zagreb, 2004.) i *Može i bez naslova* (Stajergraf, Zagreb, 2008.); tri ciklusa pjesama u književnom časopisu *Mogućnosti*: *Budi rijeka* (2002.), *Nebopis* (2006.) i *Neka mi se smiluje rame Tvoje* (2012.); ciklus *Školjka svetog Jakova* u časopisu *Dubrovnik* (2011.) te nekoliko pjesama u raznim almanasima i zbornicima.

Rado putuje zapisujući. Od niza napisanih putopisa objavljen je putopis *S anđelima* u Crnogorskom glasniku (2000.) i *Pun ruksak oblutaka* (Republika, 2012.). Pričom *Tempus fugit* osvojila je i drugu nagradu za najbolju kratku priču Mate Raos 2011., a putopisom *Boje drva i boje sunca* priznanje za najbolji hrvatski putopis 2012.

U organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, u Crnogorskom domu u Zagrebu održana je *VEČER S BISERKOM GOLEŠ GLASNOVIĆ*, članicom društva i prijateljem Crne Gore.

Dva susreta s Crnom Gorom i njenim ljudima Biserka je opisala u putopisima: „*S anđelima*“ (2002.) i „*U zemlji čupavog pelikana*“ (2012.).

U večeri s Biserkom Goleš Glasnović ispričana je *PRIČA O CRNOJ GORI*.

Tekst putopisa „*U zemlji čupavog pelikana*“ pročitala je glumica Perica Martinović, čija je interpretacija na trenutak vratila sve prisutne u dvorani na obale Skadarskog jezera u *zemlju kudravog pelikana*.

Mladi gitarista Matko Bobić izveo je dvije kompozicije: *Ante Čagalj*: „*Rodrigo u*

U ZEMLJI ČUPAVOG PELIKANA

„ ... Ispod polja lokvanja i vodenih oraha koji bujaju na jezeru, uz posve čudesne i čudovišne stvorove koji tu žive: raznobojne čaplje, komorače, pelime, krapove, žute ljiljane, vriješove, ukljeve, krastače, jegulje, smukove i macakline, zaokupio me – simpatično ružan, jedinstven, svojim velikim krilima i ogromnim kljunom i istovremeno vrškom za lov i spremištem za hranu u obliku vreće ispod vrata, uz to još i malo raskuštran – skadarski pelikan ... “

Biserka Goleš Glasnović

Zagori“ i Lennox Berkley: „Sonatina, Op 52, No 2 Lento“ uz dugotrajne aplauze prisutnih.

Kako je autortica prije svega pjesnikinja, prisutni su imali priliku uživati i u kratkom izboru iz njene poezija uz interpretaciju same autorice i glumice Perice Martinović.

Milanka Bunčić, čijom zaslugom, je Biserka Glasnović posjetila oba puta Crnu Goru, uz zahvalu na izuzetnoj večeri i priči o Crnoj Gori, obećala je još zajedničkih putovanja po zemlji čupavog pelikana.

Moderator večeri je bio Danilo Ivezić.

D.I.

BAJKOVITI PRIPOVJEDAČ – ĆAMIL SIJARIĆ

U okviru projekta *DOKUMENTARNI FILM U CRNOGORSKOM DOMU* u Zagrebu je 10.10.2013. godine, u organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, prikazan dokumentarni film „*Bajkoviti pripovjedač – Ćamil Sijarić (1913-1989)*“ u režiji Huseina Bata Dukaja, scenarij dr. sc. Derviš Selhanović i Bogić Rakočević, proizvodnja TV CG i Cekum-a 2013.

BAJKOVITI PRIPOVJEDAČ – ĆAMIL SIJARIĆ (1913-1989)

Režija:

Husein Bato Dukaj

Scenaristi:

**dr. Derviš Selhanović
i Bogić Rakočević**

Snimatelj:

Goran Tripunović

Ton:

Miljko Popov i Miodrag Rabrenović

Montaža i grafička obrada:

Radivoje Ćirović

Moderator:

Bogić Rakočević

Producent:

Radivoje Brnović

Muzika:

Leo Đokaj

Trajanje:

42':00"

Proizvodnja:

TV CG, CEKUM, 2013.

Prikazivanju filma u Crnogorskom domu u Zagrebu prisustvovali su dr. sc. Derviš Selhanović, Bogić Rakočević i Elvisa Erović.

Obraćajući se na početku projekcije velikom broju prisutnih u Crnogorskom domu direktor CEKUM-a dr. sc. Derviš Selhanović je, uz zahvalu domaćinima, istakao:

«Projekcija večerašnjeg filma je još jedna u nizu aktivnosti i programa koje zajednički već godinama organiziraju Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, njene članice i Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore. Te aktivnosti postaju sastavni dio značajnih kulturnih događanja u Republici Hrvatskoj. Večerašnji film je zajednički projekt TV CG i CEKUM-a, posvećen stotoj godišnjici rođenja uistinu velikog pisca i majstora naracije Ćamila Sijarića. Film je i podsjećanje na njegovo izuzetno stvaralačko djelo i ugled u crnogorskoj i bosanskoj književnosti, odnosno književnosti bivše države. Namjera nam je da film prikazemo u ostalim državama okruženja, kao i nekim državama u Evropi».

Prisutnima se obratio i gospodin Bogić Rakočević.

Projekt *DOKUMENTARNI FILM U CRNOGORSKOM DOMU* i ovom projekcijom, brojem prisutnih i njihovom reakcijom, kao i kvalitetom prikazanih filmova, u potpunosti opravdava njegovo pokretanje i osigurava višegodišnju programsku orijentaciju.

Danilo Ivezić

U Galeriji „Montenegrina“ Rijeka od 24.IX. do 7.X.2013. godine
IZLOŽBA SLIKA VLADIMIRA PROVČIJA

VLADIMIR PROVČI rođen je 15.6.1946. godine u selu Mikluševci kod Vukovara. Rusin je u cijeloj lozi. Osnovnu školu je završio u rodnom mjestu na rusinskom jeziku, osmogodišnju školu u Rumi - Vojvodina. U Vukovaru pohađa gimnaziju, srednju medicinsku u Sr. Mitrovici, a Višu medicinsku školu u Beogradu gdje je diplomirao u siječnju 1969. Umirovljen je 2008. godine.

Afinetete za likovni izričaj ima oduvijek, ali tek školovanjem u Rijeci (kod likovne pedagoginje Dijane Lukić) i Opatiji (kod akademskog slikara Josipa Deranje) počinje intenzivno stvarati. Budući da je školovanjem savladao sve tehnike, koristio ih je intenzivno u početnom razdoblju svog stvaralaštva, naročito akvarel. S vremenom se preorijentirao na akril i trenutno se samo njime bavi. Motivi su mu raznoliki, ali ga najviše zaokupljaju pejzaži. Do sada je imao preko 24 samostalnih izložbi i veći broj skupnih.

Vodi likovnu sekciju „Rušnjak“ u okviru udruga Kulturno društvo Rusina i Ukrajinaca „Rušnjak“ Primorsko goranske županije u Rijeci, čiji je predsjednik i zastupnik. Organizira likovne kolonije, a većinu ih i vodi. Organizator je likovnih izložbi u Rijeci za udruhu „Rušnjak“, kao i izložbi u državi i izvan nje.

Izlagao je u Rijeci, Voloskom, Opatiji, Selcu, Zagrebu, Osijeku, Petrovcima (Vukovar), Mikluševcima (Vojvodina), Bratislavi, Humennom i Mezilaborcu (Slovačka).

Za rad na promociji ukrajinske i rusinske kulturne baštine u Republici Hrvatskoj i posebno Primorsko goranskoj županiji 17.8.2008.g. odlikovan je visokim državnim odlikovanjem predsjednika Ukrajine Viktora Juščenka „Zasluge za narod III stupnja“. Član je likovnih udruga „Opatijska vila“ i Grupa '69, Zagreb.

Dragutin Lakić

U Crnogorskom domu u Zagrebu otvorena izložba slika Ljiljane Koci
„FOTOGRAFSKIM OKOM I SLIKARSKIM KISTOM“

U Crnogorskom domu u Zagrebu galerija „Montenegrina“ 17. 10. 2013. otvorena je izložba slika Ljiljane Koci pod nazivom „*Fotografskim okom i slikarskim kistom*“.

Izložbi su među ostalima prisustvovali ambasador Republike Albanije u Republici Hrvatskoj Nj. E. Pellumb Qazimi i ministar savjetnik Ambasade gđa Meri Shahini.

O slikarstvu i fotografijama Ljiljane Koci govorila je Konstadinka Velkovska. Otvorenje izložbe praćeno je stihovima na albanskom jeziku u izvođenju Leonarda Hamitaja (glumac) i Lucije Markljušaj (studentice). Izložbu je otvorio Dušan Mišković, predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, koje je organizator izložbe.

Radovi će biti izloženi do 31. 10. 2013. godine.

Danilo Ivezić

PRKOSNA, PONOSNA, SAMOZATAJNA ...

LJILJANA KOCI - LLILLI rođena je u Zemunu, gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju.

Odrastajući u tradicionalnoj obrtničkoj obitelji, sedmoj generaciji filigrana i trećoj generaciji fotografa, Ljiljana je nastavila voditi fotografski studio svojeg oca u istom gradu.

Igrajući se još kao dijete svjetlom i sjenama, u fotografskom studiju svoga oca, stjecala je dragocjena iskustva o tajnama fotografskog umijeća. Otac, kao mentor, poticao je njenu kreativnost i stvaralački duh, dok se Ljiljana upuštala u sve teže i zahtjevnije fotografske izazove.

Od 1986. godine u Beogradu, izlaže svoje fotografije kao samostalni fotograf, prikazujući i naglašavajući u svojim fotografijama humanizam, bezbrižnost i čistoću duše.

1991. godine seli se u Zagreb gdje zasniva obitelj, a 2001. godine otvara fotografski studio radeći komercijalnu i reklamnu fotografiju.

2005. godine paralelno s tehnološkim razvojem u svijetu, prelaskom s analogne na digitalnu fotografiju i zvuk, djeluje u novoj grani zanimanja - multimedijalnoj umjetnosti i dizajnu.

Godine 1995. u Centru za likovni odgoj u Zagrebu, počela je ozbiljnije savladavati likovnu tehniku i kompoziciju slikanja, gdje je željela usavršiti svoj talent i suvereno vladati likovnom vještinom. Od tada, u neformalnim susretima s umjetnicima, likovnim teoretičarima i kritičarima, u Ljiljani se razvija duhovna klima za novo stvaralaštvo u likovnom izražaju.

Od 2009. godine intenzivno i kontinuirano slika na platnu u akrilu i ulju, često kombinirajući obje tehnike.

2011. godine, obilježavajući Dane albanske kulture u knjižnici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu, Ljiljana Koci predstavila je svoj prvi likovni opus pod nazivom „Moj svijet“. Tematikom geometrijske apstrakcije i gorostasnih cvjetova, simbolički je tematizirala duhovne veze i međuljudske odnose.

2012. godine, obilježavajući Dane kraljice Teute, u Novinarskom domu prikazala je opus pod nazivom „Žena“. Prikaz samosvjesne žene koja živi u svom svijetu, u dodiru je sa svojom unutarnjom nesputanošću, ali i svjesna svega oko sebe: prkosnu, ponosnu, samozatajnu, a opet tako jedru i otvorenu.

Među poklonicima sedme umjetnosti malo je onih koji se neće složiti sa mišljenjem da ako je ikada postojao film sazdan isključivo od nostalgije i ushita, onda je to Fellinijev „Amarcord“ (riječ „amarcord“ na romanjolskom dijalektu znači „sjećam se“, a dolazi od italijanske riječi „ricordo“). Kada je prispio tekst gospođe Mirjane Savičić u kojem se ona „sjeća očevih sjećanja“, prva asocijacija bila je upravo na pomenuto djelo Federica Fellinija, pa otuda i naslov rubrike u kojoj sa zahvalnošću objavljujemo nostalgični zapis članice Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb. Činimo to i u uvjerenju kako će to možda biti podsticaj da se još neki čitalac javi sa sjećanjem na događaje za koje smatra da bi ih trebalo zabilježiti i sačuvati od zaborava? A ako se neko imalo koleba da li da to učini, neka mu kao vodilja posluži odgovor književnika Filipa Davida koji je u jednom razgovoru, na pitanje da li postoji neka formula koju bi trebalo slijediti da bi se postalo dobar pisac, citirao riječi Isaka Baševisa Singera da treba da verujete kako ono što pišete niko ne može bolje napisati od vas i da zaista želite da to napišete. No, Filip David – pisac koji, prema riječima nedavno preminulog književnika Mirka Kovača, na „stvarnost gleda s otmjene distance“ – ima i vrlo jasan stav koliko je u svemu važno naći pravu mjeru, jer je u jednom drugom intervjuu, na upit o možda ipak malom obimu vlastitog literarnog opusa, odgovorio kako je napisao onoliko knjiga koliko je imao potrebe da napiše.

STANICA MILICIJE

Moj je pokojni djed Mihajlo, kojeg su od milja zvali Mika, bio vrlo pobožan čovjek. Kad je god mogao, išao bi u crkvu na Veletovu, koja je bila na sasvim drugom brdu i do koje je bilo lijepih pet kilometara hoda. Biti pismen, bila je prava rijetkost u našim krajevima, pa je djed bio i član crkvenog odbora i stoga jedan od viđenijih ljudi u selu.

Moj se otac valjda i rodio kao ateist. Vjerski odgoj baš i nije imao upliva na njegova razmišljanja i osjećaje, pa se jaz između njega i Boga povećao odlaskom u Sarajevo, na školovanje. Školovanje je bilo kratko ali bolno. Sjeća se tata, velikih i hladnih soba u đaćkom domu u Hrasnici, gladi i strogih učitelja, djece iz svih krajeva bivše Juge. Donekle ga je tješilo to što tamo nije bio potpuno sam, već u društvu svojih prijatelja Vlade Pilipovića, braće Pere i Bogdana Gajića i Zdravka Bubnjevića iz rodnog Gerzova, zbog kojih mu je ipak bilo malo toplije oko malog srca. Uveče bi dežurni odgajatelj uključio drveni radio aparat, marke Kosmaj, prvi tip koji se pojavio u poslijeratnom Sarajevu. Dobar je bio taj radio, kaže tata, samo je često gubio signal, pa su morali svašta stavljati na njega, nebi li osigurali da omiljene sevdalinke čuju od prve do zadnje sekunde. Slušali su emisiju Veselo večer, harmonikaša Ismeta Alajbegovića Šerbu i orkestar, uživo. Uživo su pjevali i Nada Mamula ... *U đul bašti, kraj šimšira, sjedi jedna cura divna ...* Posebno je volio Zaima Imamovića, starog tuberana, koji je pjevao autobiografsku ... *Pluća su mi bolna, za me lijeka nema, sa prozora moje sobe gledam svjetla moga grada ...*

Najviše ih je kaže, mučila glad, pa su zato bili sretni kad su imali barem panje i zonje. Tako su naime oni u internatu zvali kruh. Glad ih je tjerala na svakojake ludorije pa su jednom skoro ostali bez glave, bježeći pred Sarajlijom koji je svoju

---

prezrelu trešnju branio do posljednjeg metka ili kad su upali u vojni magacin iz kojega nisu mogli pobjeći jer ih je stražar zaključao, misleći naravno da nema nikog. Treći put nisu ostali skoro bez glave, ali jesu bez kose! Tada su ih za kaznu i primjer ostalim omladincima, ošišali na nulericu, usred zime, jer su jednom malom iz susjedne sobe pojeli svu hranu iz paketa koji je stigao od njegovih iz Srema. Bilo je tu, kaže tata, šunke, kobase, čvaraka, bijele pogače, pa čak i kolača! Da se raspametiš od miline!

Pametni su to bili momci, znali su da moraju sve pojesti, da ne smije ostati ni mrvica dokaznog materijala koji bi ih mogao dovesti u vezu s ovom kriminalnom radnjom. I dogovorili su se oni tako, al' je jedna glava ipak mislila po svome i odlučila ostaviti komadić fine sremske kobase u džep kaputa, za sutra ili prekosutra, kad ga glad zarobi poput ratnog zarobljenika. Mali je Sremac plakao k'o kišna godina, a bijesni su ogajatelji sve isprevertali po sobi, dok se jedna ruka nije zavukla u džep Perinog kaputa ... i našla komadić baš prefine sremske kobase! Tada je, kaže tata, najviše razmišljao zašto nema Boga, pa se oni tako muče i pate kroz svoj mali život! I nikad prije ni kasnije nije jeo slađeg i crvenijeg paradajza no što je bio onaj u kombinatskom polju u blizini Rajlovca. Veliko polje i još veći čuvar, koji je imao pušku i jednu drvenu kućicu u koju se sklanjao za kakva kijameta. Od velikog polja izgleda da je bilo veće jedino srce tog crnogorskog diva, koji ih je puštao u polje da beru paradajz dok bi se on odšetao na suprotnu stranu, pjevajući *Pod Lovćenom zeleni se trava, čučni Mile, vidi ti se glava!* «A šta ti je bilo najgore u tom internatu?» - pitala sam tatu. «Najgore mi je bilo što su mi u mojoj Bosni psovali bosansku majku!» «A kad je to bilo?» «Pa kad je mali Sremac shvatio da je opljačkan do posljednje mrvice, uzbunio je cijelu svoju sobu, Mađare koji su bili s njim. Mi smo već bili legli, onako fino siti, kad su uletili u sobu Martin Lepaj, Husar Mikloš i Lepar Janoš, eto sjećam se k'o da je jučer bilo! Diž' te se, majku vam bosansku! Počela je tuča, letile su stolice i tek su tada dotrčali odgajatelji da nas rastave i čuju što se dogodilo. Najgore je prošao Mikloš. Njega je u naletu Zdravko Bubnjević zvani Jejan opizdio stolicom po glavi i pobjegao van usred ciče zime, onako skoro gologuz. Pričalo se da je Mikošu od tog udarca još čitavu godinu zujalo u glavi! A bili smo i mi brate drčni!» - priznao je ipak tata.

U internatu je vladao strog režim. Kući se išlo samo za ljetne i zimske praznike. Inkriminirani se događaj zbio baš za zimskih praznika. Tata je ispred kuće cijepao drva, kad je naišao pop Ratko, da vodicom sveti kuću. Nije ni njemu bilo lako obilaziti raštrkane kućice po brdovitom Balkanu i to još usred ciče zime! Došao je na konju, pozdravio mog oca i pristojno zapitao: «Je li ovo kuća Mijajla Savičića?» Kaže tata, kad je vidio popa na konju, natovarenog suhim mesom i rakijom, da mu je samo pao mrak na oči, pa je k'o iz topa ispalio: «Nije, ovo je sad stanica milicije!» Zabezeknuo se čovjek, gleda momka, gleda sjekiru ... gleda kuću ... Pa zna da je to Mijajlova kuća, nije bio jedanput ... Ipak je samo rekao «Bože ti pomози!», prekrstio se i potjerao konja nizbrdo, u Bubnjeviće, nadajući se valjda da na idućih 5 kilometara neće naići na još jednu stanicu milicije! Ma lako je za miliciju, pomislila sam. Samo da Jejan na raspustu ne vitla stolicama! Jer onda ni pop Ratko neće znati je l' to šumi javor ili šljiva.

Mirjana Savičić

Polovinom 2013. godine, na međunarodnim konkursima humora i satire u Paraćinu – Srbija i Delčevu – Makedonija, našim čitaocima već dobro poznati vrhunski crnogorski satiričar Veljko Rajković dobio je dva značajna priznanja. U Paraćinu je dobio Prvu nagradu za aforizme na temu: „Kultura i umjetnost“, a u Delčevu Drugu nagradu za aforizme – SREBRNO BURE, na temu: „Pijanac – Pazi, šljiva!“.

I na jednom i na drugom konkursu radovi su bili pod šifrom, a žirije su sačinjavali poznati satiričari iz Srbije i Makedonije.

Napominjemo da je Rajković, početkom godine, između 1362 pisca iz 56 država, u Libanu dobio priznanje „Nadži NAMAN“ za kreativnost u satiri. Ukupno su nagrađena 54 pisca. Aforizmi će mu biti prevedeni na engleski, francuski i arapski jezik, u okviru Zbornika - Antologije umjetnosti, biće mu uručena i specijalna plaketa, a postaće i počasni član Fondacije „Nadži NAMAN“.

Prije priznanja u Libanu, Rajkovićevih 30 aforizama prevedeni su na italijanski jezik na prestižnom internet portalu za humor i satiru AFORISTICA MENTE (AFORISTIČKI UM), čiji je urednik poznati italijanski naučnik, pisac i aforističar Fabricio Karamanja iz Torina (v. br. 79).

Rajković je za „Crnogorski glasnik“ izabrao po pet aforizama sa konkursa u Paraćinu i Delčevu, koje – uz iskrene čestitke autoru na dobijenim priznanjima – sa zahvalnošću objavljujemo.

Nagrađeni aforizmi Veljka Rajkovića

KULTURA, UMJETNOST I ŠLJIVOVICA !

*Međunarodni konkurs satire i humora
„ŽIVOJIN PAVLOVIĆ ŽIKIŠON 2013“
Paraćin – Srbija
Tema: „KULTURA I UMJETNOST“*

*Prvi festival za aforizam i karikaturu
„DANI ŠLJIVE – PIJANAC 2013“
Delčevo – Makedonija
Tema: „PIJANAC – PAZI, ŠLJIVA!“*

**Od kubista, poslije Pikasa,
najviše cijenim Fidela Kastru!?**

**Gdje mozgovi funkcionerišu
kultura ne funkcioniše.**

**Umjetnik je pobrao sve lovorike.
Da bi se prehranio.**

**Između kulture i umjetnosti
vlast najčešće izabere između!?**

**Kultura je kod nas daleko odmakla.
I ne nazire se.**

Šifra: OSKAR KOKOŠKA

**Čaj od šljiva je najbolji lijek protiv zatvora.
Zato ga pijem prije svakog suđenja.**

**Nekada se za šljivu ubijalo.
Danas ubijanje niko ne šljivi.**

**Moje prvo pijanstvo bilo je od šljivovice.
Tada sam se zaljubio na prvi dvogled.**

**U policiji sam popio batine!
Najpošteniji je bio policajac
koji me nije čašćavao.**

**Više volim šljivovicu nego šljivu.
Takva mi je loza.**

Šifra: OLIMPIJANAC

Djela i riječi znamenitih ljudi u povijesti nekog naroda dugo se pamte i kroz o njima sačuvane anegdote – crtice iz života, koje ponekad pređu u narodno predanje, gubeći možda na vjerodostojnosti, ali uvijek čuvajući duh poruke koju nose. U ovom broju, iz knjige Marka Vujačića o starim Crnogorkama („Znamenite Crnogorke“, Grafički zavod, Titograd, 1961.), donosimo zapravo početak priče o Četni Petrovoj Jovović, o čijem je spartanskom držanju već bio objavljen prilog u broju 56. (Četna nije dopustila knjazu Danilu da „ustavi“ kolo i veselje poslije Grahovske bitke kada se saznalo za pogibiju mnogih Crnogoraca, pa i njenoga sina). Iz uodnog djela te priče saznaje se kako je, u ono vrijeme kada je bio običaj da „stopanica“ na nogama dočekuje „čo'eka“, Četna stavila na „probu“ dva svoja muža. Vjerujemo da će sljedeće redove sa zanimanjem pročitati i oni koji su imali prilike da uživaju u crnogorskoj večeri tradicionalne pjesme, folklora i starih običaja „Oj đevojko, đe ti ljeto prođe“ (v. br. 82) i zasigurno zapazili i scenu u kojoj tek „dovedena“ mlada „proba“ domaćina dočekujući ga s preslicom na kućnom pragu.

НА ПРОБИ

Ћетна се родила на Чеву, у познатој кући Вукотића, године 1786. Први пут је била удата за једног имућна сељака, али није том удајом била задовољна, јер је у свом мужу видјела слаба и неодважна човјека. Зато једном одлучи да га стави на пробу. Прије но што ће се муж вратити кући, Ћетна сједне на праг од врата, пружи ноге преко прага и узме преслицу да преде. У томе јој дође муж и умјесто да каже жени да устане да би он могао ући у кућу, заобиђе је и уђе без ријечи. А тада је био обичај, кад домаћин дође кући, да га жена на ногама дочека и понуди столицу да сједне.

Све ово што се збило наљутило је Ћетну и она се врати дома, у род, и рече оцу да не може живјети с млакоњом па да би је сву сасјекли. Убрзо послје овог удала се за Петра Јововића из Марковине. И њега је „пробала“ као првог домаћина, но Петар, кад је видио како прекрштених ногу сједи на прагу и не диже се, потегне чибук те је добро изудара. Ћетна ништа не рече нити се пожали, а доцније је причала да је тада у себи рекла: „Овакав ми муж и домаћин треба“. Јер, Петар је био заиста гласит човјек и јунак добар у бојевима за вријеме Петра I против Турака и Француза.

Ћетна је с Петром живјела лијепо и родила му три сина – три знаменита Црногорца: Рама, оца Новакова, попа Луку и попа Мила, опјеване јунаке и харамбаше ...

Vođeni mislimo da narodi koji zaboravljaju prošlost gube sadašnjost i nemaju budućnost, kao i da je u svakoj tradiciji sadržano moderno, u „**Crnogorskom glasniku**“, u rubrici **CRNOGORSKI MOZAIK**, donosićemo po neku kockicu iz svekolikog crnogorskog nasljeđa koje baštimo. U prethodnom broju objavili smo tekst o crnogorskoj narodnoj nošnji, a kako je on izazvao zanimanje i onih čitalaca koji su se u njemu podsjetili nekih od ranije im poznatih podataka, ali i onih čitalaca kojima je to bila prilika da saznaju i posve nepoznate detalje, činilo se primjerenim da u ovom broju donesemo tekst o povijesti crnogorske narodne nošnje koji nam je ljubazno uputio gospodin Slobodan B. Medojević, a elektronska verzija tog teksta dostupna je na internetskoj adresi Digitalne biblioteke crnogorske kulture www.montenegrina.net. Vjerujemo da će za one koji bi željeli još više da saznaju o crnogorskoj narodnoj nošnji biti koristan podatak da se u biblioteci NZCH nalazi i dvojezična monografija „Crnogorska narodna nošnja“ / „The National costume of Montenegro“ (Podgorica 2006, Izdavač: JU Muzeji i galerije Podgorice) u kojoj nesporni autoritet iz te oblasti dr. sc. Zorica Mrvaljević na preko dvije stotine stranica i uz obilje fotografija piše o tom izuzetnom djelu našeg kulturnog nasljeđa.

POVIJEST CRNOGORSKE NARODNE NOŠNJE

Narodi srednjeg vijeka, slobodni narodi posebno, u procesu etnogeneze, više ili manje značaja pridavali su svojoj nošnji (nacionalnoj odori). Nošnja je bila važan segment spoljašnje identifikacije. Ona je bila znak raspoznavanja, oličenje nacionalnog identiteta, oličenje socijalnog ili društvenog statusa ... Crnogorska narodna nošnja spada u najskuplje narodne nošnje na svijetu. Razlozi za to leže u zlatovezu i u korišćenju najkvalitetnijih i najskupljih prirodnih materijala. Način izrade prilično je komplikovan i zahtijeva posebno znanje i vrhunsku vještinu, kao i nezaobilaznu umjetničku izbrušenost izrađivača nošnje.

Pored svega navedenog, zanimljivo je, da je crnogorska narodna nošnja prema svojoj genezi, jedina nošnja na svijetu koja je za „uzor“ (model) uzela „zvaničnu“ odoru svoje dinastičke porodice i njene vlastele!

Crnogorska narodna nošnja ima povijest po svemu sudeći dugu preko pet vjekova! Nastala je, kako se osnovano pretpostavlja, za vrijeme vladavine crnogorske dinastičke porodice Crnojević tijekom XV vijeka. Nošnja je, pretpostavlja se, u početku bila nošnja dinastije Crnojević i njihove vlastele. Akademik Radoslav Rotković smatrao je da je porijeklo crnogorske narodne nošnje sa Krita, a da su je u Crnu Goru donijeli crnogorski pomorci. Upamćeno je, da je 1496. godine, prilikom posjete Veneciji, Đurđe Crnojević došao svečano odjeven: „a la Greca“ – što u priličnoj mjeri potvrđuje tezu akademika Rotkovića, da je nošnja Crnogoraca imala svoju prapostojbinu na Kritu!

Po nestanku dinastije Crnojević, dio vlastele Crnojevića nastavlja tradiciju nošenja raskošne crnogorske nošnje i u novom – novonastalom vremenu Principata i Vladikata, koje je obilježila konstantna borba za očuvanje crnogorske slobode. Dr Zorica Mrvaljević smatra da nošnja Crnojevića „postaje izražen duhovni oslonac novoga sastavljanja zajednice, samopoistovećenja i poistorođavanja“. Crnogorska vlastela, koja je crnogorsku nošnju sačuvala, kroz nju eksponirajući svoj izgubljeni društveni status, postaje čuvar tradicije i jedan

---

od inicijatora nastavljanja iste, kako dr Mrvaljević tvrdi «u novim i tegobnim okolnostima dolazi do „vojničke demokratije“ i opštecrnogorskog zbora, đe se potencira ravnopravnost», tako da novonastala situacija izjednačuje staleže i briše hijerarhijske granice, namjetnuvši tako zajednički sistem vrijednosti u koji su bili inkorporirani i kmetovski i vlastelinski segmenti organizacije društva koje je u konstantnom ratu i opasnosti. Crkva kao pravni nasljednik dinastije Crnojević podstiče opštu želju i težnju, da se posjeduje „nošnja Crnojevića“ i da ona u što većoj mjeri uđe u sve crnogorske domove! Tako je, jednostavno, silom okolnosti, crnogorska vlastelinska nošnja postala narodna nošnja!

U XVI vijeku, jugoistočna Evropa u cjelini, osim Crne Gore, robuje Turskoj, koja je osim svojih kulturoloških normi namjetnula i norme oblačenja koje su zahtijevale prepoznatljivu lojalnost „raje“. Raja je morala nositi skromne haljine, crnih i modrih boja, bez isticanja bilo kakvih detalja. Oštro su zabranjivana odijela jarkih boja, pozlata na odijelima i materijali kao što su kadifa i skerlet! Zanimljivo je, da je za provokaciju smatrano i nošenje nakrivljene kape!

Takav odnos turskih osvajača - okupatora prema svom roblju natjerao je Crnogorce na inat. To je bio još jedan u nizu razloga, da ponosni i slobodni Crnogorci, upravo čuvanjem raskoša i naglašavanjem kolorita i bogatstva svoje nošnje, pokažu svoj status, svoju slobodu i svoj prkos tada najvećoj imperijalnoj sili u Evropi! Sa više ili manje uspjeha, Crnogorci su uspijevali da se održe obučeni u skladu sa tradicijom. U nedostatku materijala ili sredstava za njihovu kupovinu, Crnogorci su nekada kombinovali dijelove crnogorske tradicionalne nošnje sa dijelovima koje su izrađivali od sukna ili drugih srodnih materijala! U istom položaju bila je i bivša vlastela, dijeleći tako stanje opšte neimaštine u crnogorskoj državi tih vremena. Ipak se u dobroj mjeri činilo sve što je bilo moguće, da se „cjelokupna“ crnogorska narodna nošnja prikaže na svadbama, sahranama, narodnim i glavarskim zborovima, crkvenim saborima i sličnim manifestacijama, kada se kroz nošnju u dobroj mjeri očitavao i materijalni status vlasnika. Vodilo se računa, da se mladoženje, a posebno udavače, opreme sa što više originalnih, dakle autentičnih kvalitetnih djelova – parčadima svečane crnogorske nošnje. Nerijetko je zarobljena turska nošnja, koju su Crnogorci otimali od Turaka koje su zarobljavali, korišćena za izradu crnogorske nošnje. Dijelovi zarobljene turske nošnje nekada su javno nošeni kao znak prkosa mrskom neprijatelju i kao znak ličnog junaštva, čak i u nepromijenjenom obliku! Kada se u vrijeme Petra I i Petra II znatnije popravlja materijalni položaj stanovništva Crne Gore, ponovo se vraća kombinovana sukna i svečana crnogorska nošnja, tako da u svakodnevnom životu preovlađuje nošnja sa više suknenih detalja, a u svečanim prilikama eksponiraju se svečani detalji nošnje.

U vrijeme knjaza – kralja Nikole I Petrovića, crnogorska nošnja dostigla je u izradi toliko naglašenu raskošnost da je vrijeđela nekada i više od cijelog imanja vlasnika nošnje, zbog prestiža i naglašene potrebe eksponiranja – naročito svečane nošnje i zbog žrtvovanja Crnogoraca do te mjere, da se po svaku cijenu kupovala svečana nošnja iz različitih razloga. Knjaz – kralj Nikola I je u jednom periodu čak i zabranio takav i toliki raskoš – u čemu samo djelomično uspijeva. Nošnja se i dalje nosila u svom najraskošnijem izdanju, što je postao svojevrsan trend u gotovo svakoj crnogorskoj porodici – trend koji realno nije bilo moguće suzbiti.

Crnogorska nošnja je kroz više od pet vijekova svoga postojanja imala svoju genezu, i od one pretpostavljene, prve, navodno „kriške“, do današnje, desile su se prilične promjene. Muzejske zbirke u dobroj mjeri prate tu genezu, kao i umjetničke slike, brojni opisi i etnologa, naročito u XIX vijeku.

Poseban kuriozitet je geneza crnogorske nošnje u dijaspori. Prva crnogorska dijaspora u Peroju u Istri, sačuvala je nekoliko primjeraka ženske crnogorske nošnje. Dva poznata primjerka čuvaju se u Hrvatskim muzejima i predstavljaju pravi etnološki raritet! Poznato je da je prilikom jedne posjete Istri crnogorska princeza i italijanska kraljica Jelena (kćerka crnogorskog kralja Nikole I Petrovića), supruga italijanskog kralja Viktora Emanuela III Savoja, upriličila jedan formalan, ali vrlo topao i brižan susret sa Crnogorcima iz Peroja, koji su je posjetili upravo odjeveni u crnogorskoj „perojskoj“ narodnoj nošnji!

Geneza crnogorske narodne nošnje, koja živi već više od 5 vijekova, bila je dinamična. Nošnja Crnogoraca preživjela je brojne modifikacije, koje je nekada izazivalo stanje u društvu i socijalna slika Crne Gore, koja nije uvijek bila sjajna, kao i razni drugi faktori čiji obrisi i danas kite i uljepšavaju crnogorsku nošnju. Opsjednuti njenom ljepotom veliki su je opjevali, a mali joj zavidjeli. Čuveni hrvatski slikar Vlaho Bukovac na svojim platnima je pronio crnogorsku slavu i ljepotu kroz brojne portrete članova dinastičke porodice Petrović – Njegoš i velikana Crne Gore tog vremena i kroz crnogorsku nošnju čijoj se ljepoti divio i za koju je 1886. godine izradio studiju, kao svjedočanstvo kompleksnosti jedne takve narodne odrednice kakva je nošnja. Njegova studija sadrži detaljan nacrt svih djelova nošnje kao i materijal od koga je izrađena i boju u kojoj se najčešće javlja! Opise crnogorske nošnje u dijaspori sriječemo često. Ovom prilikom navešćemo jedan detaljan opis koji je dao Radivoje Raško Denić iz Medveđe, a tiče se izgleda crnogorskih kolonista koji su u Gornju Jablanicu (šira okolina Leskovca, najbliža današnjem gradu Medveđa) počeli naseljavanje još 1879. a završili 1912. godine. Sačuvani opis iz 1887. godine glasi: «Crnogorci, ljudi odjeveni sa crvenom čojom, džamadani, sa tokama na prsima, na glavi crnogorske kape sa amblemima „HI“ (sa značenjem: Nikola prvi). Izvezeno pozlaćenim žicama, dolje plave dimije, a na nogama bijele dokoljenice, preko sredine pojas i silav, a za silavom crnogorski revolver, zvali su ga levor, a povrh svega svitna tunjina od fine bijele čoje.» U ovom opisu riječ je o Crnogorcima koji su poglavito bili ekonomski iseljenici i što se prema ljepoti i vrijednosti njihove nošnje ne može nikako zaključiti. U vrijeme Prvog svjetskog rata, kako piše mr Dobrosav Ž. Turović u studiji „Gornja Jablanica kroz istoriju“, Crnogorci (u Gornjoj Jablanici, prim. aut.) su željeli da imaju radionicu crnogorskog odijela u Medveđi, ali im to vlasti nijesu dozvolile ...

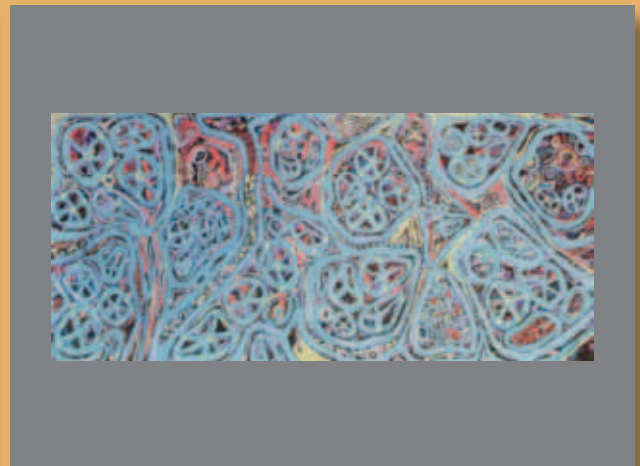
Crnogorska narodna nošnja danas je samo folklorna baština, ali i važan etnološki i etnografski pečat – trag koji je nemoguće izbrisati. Crnogorska dijaspora je kako vidimo dugo bila eksponent i rizničar crnogorskog folklornog blaga. Da li će to uspjeti i današnja dijaspora u Hrvatskoj, naročito, pokazaće vrijeme koje je najbolji sudija. Do tada s ponosom pogledajmo u svoju nošnju, jer je u njoj utkana naša narodna duša, naša prošlost i naša budućnost – za one koji će znati čitati njene poruke!

Slobodan B. Medojević

SA IZLOŽBE SLIKA ABAZA DIZDAREVIĆA

Nagovještaj, 2000. (ulje na platnu, 60 x 120)

Proces, 2013. (ulje na platnu, 70 x 140)

Sa izložbe VLADIMIRA PROČIJA

Sa izložbe LJILJANE KOCI

NOVI NASLOVI

Vjeran Katunarić

**RAJSKA ZAJEDNICA I DRUŠTVENI PAKAO
- SOCIOLOŠKA RAZMATRANJA**

(izbor znanstvenih ogleda 1982 - 2011)

Biblioteka LUČA, 6. knjiga

Nacionalna zajednica Crngoraca Hrvatske / Disput Zagreb, 2013.

LUČINDANSKI SUSRETI 2013.

(Zagreb, Studentski centar, 27.10.2013. godine)

